МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Є. В. Маказан
Д. Т. Бікулов
А. М. Протас
О. М. Олійник
С. В. Маркова
О. О. Головань

ФІНАНСУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АНАЛІЗ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Навчальний посібник
для здобувачів ступеня вищої освіти магістра
спеціальності «Менеджмент»
освітньо-професійної програми
«**Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності**»

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол №___ від ____

Запоріжжя
2025

УДК 658.14:339.5/.7(075.8)
Ф591

Маказан Є. В., Бікулов Д. Т., Протас А. М., Олійник О. М., Маркова С. В., Головань О. О. Фінансування зовнішньоекономічної діяльності та аналіз її ефективності : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 92 с.

Навчальний посібник «Фінансування зовнішньоекономічної діяльності та аналіз її ефективності» розроблено відповідно до силабуса навчальної дисципліни. У посібнику систематизовано програмний теоретичний матеріал курсу. Увагу акцентовано на джерелах фінансування зовнішньоекономічної діяльності, особливостях кредитування та інвестування в міжнародному бізнесі. Розглянуто механізми управління фінансовими ризиками, валютне регулювання та фінансові інструменти, що використовуються у зовнішньоекономічних операціях. Проаналізовано ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності, охарактеризовано методи оцінювання прибутковості та ризиків, а також стратегії підвищення фінансової стійкості підприємств. Також висвітлено сучасні тенденції у міжнародних фінансах та їхній вплив на зовнішньоекономічну діяльність.

До кожної теми подано перелік базових термінів і понять, запропоновано питання і тести для самоконтролю, а також практичні завдання для розвитку навичок фінансового аналізу й управління зовнішньоекономічними проєктами.

Для ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Менеджмент», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності».

Рецензент
К. В. Петрова, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності

Відповідальний за випуск
Д. Т. Бікулов, доктор наук з державного управління, завідувач кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності

ЗМІСТ

ВСТУП ……..... 4
ТЕМА 1. СУТНІСТЬ ТА МЕХАНІЗМИ ФІНАНСУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ…… 6
ТЕМА 2. МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ…… 15
ТЕМА 3. МОДЕЛІ ФІНАНСУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ…….. 23
ТЕМА 4. КРЕДИТУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 31
ТЕМА 5. УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМИ ПРОЄКТАМИ……. 40
ТЕМА 6. ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ…….. 52
ТЕМА 7. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА У ФІНАНСУВАННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ……... 64
ТЕМА 8. ЕФЕКТИВНІСТЬ ФІНАНСУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ…….. 76
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА ……..…….. 89
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ……..…. 90

ВСТУП

Фінансування зовнішньоекономічної діяльності є ключовим аспектом розвитку міжнародного бізнесу, що охоплює процеси залучення фінансових ресурсів, управління інвестиціями, кредитування та регулювання валютних операцій. Ефективне фінансування сприяє зростанню конкурентоспроможності підприємств, оптимізації витрат і мінімізації ризиків у міжнародній торгівлі. В умовах глобалізації, фінансової інтеграції та динамічних змін на світових ринках фінансова стратегія компаній відіграє важливу роль у забезпеченні їхньої стабільності та прибутковості.

Навчальний посібник з дисципліни «Фінансування зовнішньоекономічної діяльності та аналіз її ефективності» розроблений для здобувачів ступеня вищої освіти магістра, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності». Його опрацювання сприятиме формуванню комплексного розуміння механізмів фінансування зовнішньоекономічної діяльності та особливостей оцінки її ефективності, а також розвитку навичок ухвалення фінансових рішень у міжнародному середовищі.

У навчальному посібнику розглядаються основні категорії фінансування зовнішньоекономічної діяльності, зокрема джерела фінансування, міжнародне кредитування, венчурний капітал, експортне фінансування та державна підтримка експортерів. Особливу увагу приділено питанням валютного регулювання, управління фінансовими ризиками та механізмам міжнародних розрахунків. Також висвітлено сучасні тенденції розвитку фінансових ринків та їхній вплив на зовнішньоекономічну діяльність підприємств.

Навчальний посібник допоможе студентам не лише засвоїти теоретичні знання, а й розвинути практичні навички управління фінансовими потоками, оцінки ефективності фінансових рішень і прогнозування фінансових ризиків у міжнародному бізнесі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких компетентностей:

– здатність проведення досліджень на відповідному рівні;

– здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів організації;

– здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію, організовувати процес управління ЗЕД на основі системи управління якістю на усіх рівнях;

– здатність до управління організацією та її розвитком, за результатами аналітичної діяльності до визначення стратегії ЗЕД підприємства, вибору оптимальної стратегії для різних зовнішніх ринків з урахуванням прийнятного рівня ризику.

Вивчення дисципліни «Фінансування зовнішньоекономічної діяльності та аналіз її ефективності» передбачає набуття програмних результатів навчання, що визначені освітньо-професійною програмою «Менеджмент

зовнішньоекономічної діяльності»:

– ідентифікувати проблеми в організації та обґрунтовувати методи їх вирішення;

– проєктувати ефективні системи управління організаціями;

– контролювати виробничі процеси, застосовувати інструментарій оцінки економічного потенціалу, ресурсного забезпечення, ризиків, ефективності ЗЕД;

– планувати зовнішньоекономічну діяльність на основі аналізу ринкових тенденцій і змін макросередовища, обґрунтовувати та обирати альтернативні форми виходу підприємства на зовнішні ринки, здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення організації.

Послідовність подання програмного матеріалу в посібнику є логічною та відповідає змісту силабуса навчальної дисципліни. У посібнику систематизовано теоретичний матеріал із ключових тем курсу. До кожної теми подано перелік базових термінів і понять, запропоновано питання та тести для самоконтролю, а також практичні завдання для розвитку навичок фінансового аналізу й управління фінансами в зовнішньоекономічній діяльності.

ТЕМА 1
СУТНІСТЬ ТА МЕХАНІЗМИ ФІНАНСУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: засвоєння основних понять і джерел фінансування зовнішньоекономічної діяльності; усвідомлення механізмів залучення фінансових ресурсів, їхньої ролі в міжнародному бізнесі та впливу глобалізації на фінансові потоки підприємств.

Основні поняття: зовнішньоекономічна діяльність, фінансування, власні фінансові ресурси, залучені фінансові ресурси, бюджетне фінансування, інвестиції, фінансові інструменти, фінансова стратегія, грантове фінансування, лізинг.

План

1. Визначення сутності фінансування зовнішньоекономічної діяльності.
2. Основні види фінансування зовнішньоекономічної діяльності.
3. Роль держави та міжнародних організацій у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності.

1. Визначення сутності фінансування зовнішньоекономічної діяльності

Фінансування зовнішньоекономічної діяльності є ключовим елементом для підтримки та розвитку економічних зв'язків між країнами. Воно охоплює надання фінансових ресурсів для здійснення зовнішньоторговельних операцій, залучення іноземних інвестицій, а також для розвитку інфраструктури міжнародних економічних відносин. Це забезпечення включає не лише прямі грошові витрати, але й інші механізми підтримки, як-от надання кредитів, субсидій та іншого фінансування, яке дозволяє учасникам зовнішньоекономічної діяльності здійснювати свої плани та угоди.

У контексті фінансування зовнішньоекономічної діяльності необхідно враховувати специфіку міжнародних ринків, валютні коливання та політичні ризики, які можуть впливати на фінансові потоки. Від цього залежить здатність держав, підприємств і компаній ефективно взаємодіяти на світовому рівні.

Особливу роль відіграють інструменти фінансового захисту, які дозволяють зменшити негативні наслідки економічних ризиків. Наприклад, фінансування через експортно-кредитні агентства допомагає мінімізувати ризики, пов'язані з неплатежами або політичними нестабільностями в країні-імпортері. Зовнішньоекономічна діяльність здійснюється не лише в межах конкретної держави, але й за участі міжнародних фінансових інституцій.

Для цього в розвинутих країнах активно функціонують державні банки, що надають кредити під міжнародні контракти, а також вільні фінансові потоки, що забезпечують приплив інвестицій. Водночас, важливою складовою є грамотне управління валютними резервами держави для ефективного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності. При цьому, однією з ключових проблем є мінімізація зовнішнього боргу та забезпечення фінансової стійкості країни на світовому ринку.

Таблиця 1.1 – Визначення сутності фінансування зовнішньоекономічної діяльності

Параметр	Характеристика
Визначення фінансування	Процес надання фінансових ресурсів для зовнішньоекономічних операцій, таких як міжнародна торгівля, інвестиції та інші економічні зв'язки між країнами
Джерела фінансування	Бюджетні кошти, міжнародні кредити, іноземні інвестиції, приватний сектор, кредити міжнародних організацій
Ризики фінансування	Валютні коливання, політичні ризики, економічна нестабільність, неплатежі, високі відсоткові ставки
Специфіка фінансування	Залучення ресурсів для проєктів, що потребують великих капіталовкладень, технологічних інновацій та інфраструктури
Роль держави	Створення сприятливих умов для здійснення зовнішньоекономічної діяльності через законодавчі ініціативи та підтримку підприємств
Інструменти фінансування	Кредити, облігації, іноземні інвестиції, лізинг, факторинг, форфейтинг, субсидії

Основними джерелами фінансування є не тільки державний бюджет, а й приватні інвестиції, що сприяють розвитку зовнішньої торгівлі, збільшенню обсягів виробництва та технологічного прогресу.

У цьому контексті велику роль відіграють міжнародні кредитні організації, які мають можливість фінансувати різноманітні проєкти, що сприяють розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Технологічні новації, такі як блокчейн та інші інструменти фінансування, також відіграють важливу роль у трансформації зовнішньоекономічної діяльності, сприяючи прозорості та доступності фінансування для різних учасників.

З огляду на глобалізацію, країни мають змогу доступити фінансові ресурси через різноманітні інвестиційні інструменти, що дозволяє сприяти розвитку зовнішньоекономічної діяльності в умовах високої конкуренції на міжнародних ринках.

Важливе значення має також забезпечення стабільності фінансової системи країни, що допомагає зменшити валютні ризики та створити сприятливі умови для довгострокових інвестицій у зовнішньоекономічні проєкти. Отже, фінансування зовнішньоекономічної діяльності є складним і багатогранним процесом, що вимагає від учасників врахування численних факторів і правильно підібраних фінансових інструментів для досягнення ефективних результатів.

2. Основні види фінансування зовнішньоекономічної діяльності

Основними видами фінансування зовнішньоекономічної діяльності є кредитне фінансування, інвестиційне фінансування, а також фінансування через міжнародні фінансові установи. Кредитне фінансування є одним із найпоширеніших способів залучення коштів для здійснення зовнішньоекономічних операцій. Банки та фінансові установи надають позики під низькі відсоткові ставки, що дозволяє компаніям вести торгові операції на міжнародному ринку. Ці кредити часто мають спеціальні умови для

зовнішньоекономічних проєктів, що дає можливість знижувати витрати на фінансування таких операцій. Іноземні інвестиції також є важливим джерелом фінансування для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, оскільки вони можуть бути використані для створення нових підприємств, розвитку інфраструктури або технологій. Прямі іноземні інвестиції можуть здійснюватися як у вигляді придбання акцій підприємств, так і у вигляді спільних підприємств, де інвестори беруть участь в управлінні підприємством і отримують частину прибутку.

Одним з основних інструментів фінансування є міжнародні фінансові організації, такі як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський банк реконструкції та розвитку та інші, які надають кредити і гранти для розвитку зовнішньоекономічних проєктів. Ці організації часто виступають як посередники у фінансуванні великих міжнародних проєктів, сприяючи розвитку країн з перехідними економіками. Фінансування через фондові ринки, такі як випуск облігацій, також є важливим інструментом залучення капіталу для зовнішньоекономічної діяльності. Облігації можуть бути випущені державними установами чи великими корпораціями для фінансування інвестицій або розширення зовнішньої торгівлі. Лізинг є ще одним важливим механізмом фінансування, коли компанії використовують лізингові угоди для отримання обладнання та інших необхідних ресурсів без необхідності виплачувати повну суму одразу.

Таблиця 1.2 – Основні види фінансування зовнішньоекономічної діяльності

Вид фінансування	Характеристика
Кредитне фінансування	Надається банками або міжнародними організаціями для фінансування зовнішньої торгівлі та інвестиційних проєктів
Іноземні інвестиції	Прямі інвестиції, спрямовані на розвиток бізнесу, створення спільних підприємств, покупку акцій компаній
Міжнародні фінансові організації	Світовий банк, МВФ, ЄБРР надають кредити для інфраструктурних проєктів та економічного розвитку країн
Лізинг	Механізм фінансування, при якому підприємства орендують обладнання, транспортні засоби або інші активи
Випуск облігацій	Країни та корпорації можуть випускати облігації на міжнародних ринках для залучення фінансування
Факторинг і форфейтинг	Операції, що дозволяють компаніям отримувати фінансування, відступаючи свої вимоги до дебіторів

Фінансування зовнішньоекономічної діяльності також включає факторинг, коли компанії отримують гроші за рахунок відступлення прав на заборгованість. Це дозволяє компаніям зменшити ризики неплатежів і забезпечити стабільність фінансових потоків. Країни також можуть залучати фінансування через двосторонні і багатосторонні угоди з іншими державами, що передбачають надання фінансової підтримки для розвитку інфраструктури або інших стратегічних проєктів. Це сприяє зміцненню зовнішньоекономічних зв'язків і підвищенню міжнародної конкурентоспроможності.

Водночас важливу роль відіграють приватні інвестиції, які дозволяють залучити кошти від інвесторів для розширення ринків та поліпшення

економічної ситуації в країнах з розвиненою економікою. Всі ці механізми дозволяють сприяти розвитку зовнішньоекономічної діяльності та залученню фінансів для її реалізації.

3. Роль держави та міжнародних організацій у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності

Держава має важливу роль у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності, оскільки вона створює законодавчу та інфраструктурну основу для залучення фінансів. Вона може надати різні форми підтримки для розвитку міжнародної торгівлі, такі як субсидії, податкові пільги, гарантії та інші фінансові інструменти.

Однією з основних функцій держави є створення сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності, що дозволяє бізнесу отримати доступ до міжнародних ринків. Це включає прийняття відповідних законів і норм, які полегшують процес здійснення зовнішньоекономічних операцій. Держава також може забезпечити розвиток інфраструктури, такої як транспортні мережі, порти, аеропорти, що полегшують зовнішню торгівлю.

Таблиця 1.3 – Роль держави та міжнародних організацій у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності

Організація / Інституція	Функції у фінансуванні ЗЕД	Приклад підтримки
Держава	Надання субсидій, дотацій, страхування експортних операцій	Український уряд компенсує відсоткові ставки за кредитами експортерам
Міжнародний валютний фонд (МВФ)	Кредитування країн для стабілізації економіки	Україна отримує позику на покриття дефіциту бюджету
Міжнародний валютний фонд (МВФ)	Фінансування інфраструктурних та економічних проєктів	Україна отримує позику на покриття дефіциту бюджету
Світовий банк	Фінансування інфраструктурних та економічних проєктів	Надання коштів на модернізацію виробництва
Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР)	Інвестування у розвиток підприємств	Кредитування українських підприємств для виходу на міжнародний ринок
Експортно-кредитні агентства (ЕКА)	Гарантії та страхування експортних операцій	Забезпечення гарантій для українських експортерів

Міжнародні організації, такі як Світовий банк, МВФ, ЄБРР, також відіграють важливу роль у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності. Вони надають кредити та гранти країнам, які розвивають свою економіку або потребують фінансової підтримки для здійснення зовнішньоекономічних операцій. Ці організації пропонують різноманітні фінансові інструменти, включаючи довгострокові кредити, які допомагають країнам створювати інфраструктуру або підтримувати економічну стабільність. Вони також надають технічну допомогу та консультують країни щодо правильного використання фінансових ресурсів.

Міжнародні організації також можуть виступати як посередники для

залучення іноземних інвестицій. Вони створюють механізми, які дозволяють інвесторам здійснювати свої фінансові вкладення в країни, що потребують інвестицій. Крім того, ці організації можуть допомогти країнам отримувати доступ до міжнародних фінансових ринків через випуск облігацій або інші механізми залучення фінансування. Вони також сприяють розвитку міжнародної торгівлі, забезпечуючи прозорість і стабільність фінансових потоків на глобальному рівні.

БАЗОВІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) – сукупність господарських операцій між суб'єктами різних країн.

Фінансування – процес залучення коштів для здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Власні фінансові ресурси – капітал підприємства, який використовується для фінансування діяльності.

Залучені фінансові ресурси – кошти, отримані від кредитів, інвесторів тощо.

Бюджетне фінансування – фінансова підтримка з боку держави.

Інвестиції – вкладення капіталу в ЗЕД з метою отримання прибутку.

Фінансові інструменти – засоби управління фінансовими ресурсами (акції, облігації, кредити).

Фінансова стратегія – довгостроковий план фінансування зовнішньої діяльності компанії.

Грантове фінансування – безповоротне фінансування від міжнародних організацій чи урядів.

Лізинг – довгострокова оренда основних засобів з правом викупу.

ТЕСТИ

1. Яка модель фінансування передбачає залучення коштів від венчурних інвесторів?

a) традиційне фінансування;
b) лізингове фінансування;
c) венчурне фінансування;
d) державне субсидування.

2. Які основні види фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) кредити міжнародних фінансових організацій;
b) державні субсидії;
c) прямі іноземні інвестиції;
d) усі відповіді правильні.

3. Який механізм залучення фінансових ресурсів передбачає використання державних установ для підтримки експортно-імпортних операцій?

a) програми державного кредитування;
b) експортне страхування;
c) лізингове фінансування;
d) міжнародні інвестиції.

4. Яка роль міжнародних організацій у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності?
a) надання позик для розвитку інфраструктури;
b) організація торгових переговорів;
c) здійснення митних перевірок;
d) контроль за податковою політикою.

5. Як держава може впливати на фінансування зовнішньоекономічної діяльності?
a) встановлення податкових пільг для іноземних компаній;
b) встановлення квот на імпорт;
c) створення бар'єрів для міжнародних інвестицій;
d) проведення торгових санкцій.

6. Яка міжнародна організація спеціалізується на наданні фінансування для міжнародних проєктів?
a) Світова організація торгівлі (WTO);
b) Міжнародна фінансова корпорація (IFC);
c) Європейський інвестиційний банк (ЕІБ);
d) Міжнародний валютний фонд (МВФ).

7. Який механізм фінансування дозволяє країнам, що розвиваються, отримувати кошти для розбудови інфраструктури?
a) прямі іноземні інвестиції;
b) міжнародні кредити;
c) експортне кредитування;
d) державне фінансування.

8. Як міжнародні фінансові організації оцінюють кредитоспроможність країн для фінансування зовнішньоекономічної діяльності?
a) через аналіз зовнішнього боргу;
b) на основі рівня політичної стабільності;
c) за допомогою аналізу макроекономічних показників;
d) усі варіанти правильні.

9. Які з указаних фінансових інструментів використовуються для підтримки експорту товарів і послуг?
a) кредити на короткий термін;
b) експортне кредитування та страхування;

c) державні субсидії;
d) приватні інвестиції.

10. Яка роль держави у підтримці зовнішньоекономічної діяльності?
a) надання пільгових кредитів;
b) участь у міжнародних економічних форумах;
c) створення міжнародних торгових угод;
d) надання грантів для розвитку інфраструктури.

11. Як держава може заохочувати іноземні інвестиції для розвитку зовнішньоекономічної діяльності?
a) надання податкових пільг для іноземних компаній;
b) підвищення митних тарифів;
c) введення квот на імпорт товарів;
d) відмова від участі у міжнародних договорах.

12. Які організації можуть сприяти залученню фінансових ресурсів для зовнішньоекономічної діяльності?
a) комерційні банки;
b) міжнародні фінансові установи;
c) інвестиційні фонди;
d) усі варіанти правильні.

13. Як міжнародні фінансові організації допомагають країнам фінансувати зовнішньоекономічну діяльність?
a) надають кредити на розвиток інфраструктури;
b) контролюють податкові ставки;
c) здійснюють прямі інвестиції в національні проєкти;
d) видають дозволи на експорт та імпорт.

14. Як фінансування зовнішньоекономічної діяльності сприяє економічному розвитку країни?
a) шляхом створення робочих місць;
b) через розвиток інфраструктури;
c) через залучення іноземних інвестицій;
d) усі варіанти правильні.

15. Як можна забезпечити ефективне фінансування зовнішньоекономічної діяльності в умовах глобалізації?
a) розвиток внутрішнього ринку;
b) лібералізація торгової політики;
c) обмеження на міжнародну торгівлю;
d) збільшення податків на експорт.

16. Які фактори можуть впливати на ефективність фінансування

зовнішньоекономічної діяльності?

a) економічна стабільність країни;
b) рівень розвитку інфраструктури;
c) міжнародна політика;
d) усі варіанти правильні.

17. Як можна забезпечити сталий розвиток зовнішньоекономічної діяльності?

a) через залучення іноземних інвестицій;
b) за допомогою фінансових субсидій для експортерів;
c) через економічну інтеграцію з іншими країнами;
d) через підвищення митних тарифів.

18. Який механізм фінансування сприяє розвитку малих та середніх підприємств на міжнародних ринках?

a) прямі іноземні інвестиції;
b) експортне кредитування;
c) надання державних грантів;
d) створення міжнародних торгових угод.

19. Яка міжнародна організація здійснює контроль за виконанням міжнародних торгових угод?

a) Міжнародний валютний фонд (МВФ);
b) Світова організація торгівлі (WTO);
c) Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР);
d) Всесвітній банк.

20. Які механізми фінансування зазвичай застосовуються для подолання фінансових криз у країні?

a) міжнародні кредити та позики;
b) внутрішнє позичкове фінансування;
c) зменшення податкових ставок;
d) усі варіанти правильні.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Компанія «ТехноБуд», що займається виробництвом будівельних матеріалів, вирішила розширити свою діяльність на зовнішньому ринку. Для цього компанія планує укласти контракт з європейським партнером на постачання будівельних матеріалів на суму 5 000 000 EUR. Оскільки підприємство ще не має достатнього обсягу власних коштів для фінансування цього проєкту, воно звертається до різних механізмів фінансування зовнішньоекономічної діяльності.

Завдання:

1. Розгляньте основні форми фінансування зовнішньоекономічної

діяльності, які можуть бути використані компанією «ТехноБуд» для цього контракту. Визначте переваги та недоліки кожної форми фінансування.

2. Оцініть можливість використання кредитування для фінансування зовнішньоекономічного контракту. Як компанія може отримати кредит на здійснення експортно-імпортних операцій? Які фактори можуть вплинути на умови отримання кредиту?

3. Розрахуйте, яку частину суми контракту компанія може профінансувати за допомогою власних коштів, а яку частину необхідно залучити через фінансові установи або інвестиції. Які ризики можуть виникнути при цьому, і як їх можна знизити?

4. Розгляньте механізм страхування ризиків, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю, та визначте, які види страхування можуть бути доцільними для компанії «ТехноБуд» у цьому проєкті.

5. Які документи та процедури необхідні для отримання фінансування для зовнішньоекономічної діяльності (наприклад, кредити, інвестиції, форвардні угоди) в країні компанії та за кордоном?

6. Проаналізуйте, як залучення фінансування для зовнішньоекономічної діяльності може вплинути на фінансову стійкість компанії «ТехноБуд» і її здатність виконувати зобов'язання за контрактом.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке зовнішньоекономічна діяльність?
2. Які основні механізми фінансування ЗЕД існують?
3. У чому різниця між експортом та імпортом?
4. Як банки підтримують фінансування ЗЕД?
5. Що таке факторинг? Обґрунтуйте його переваги.
6. Як інвестиції впливають на розвиток ЗЕД?
7. Які інструменти знижують ризики в зовнішньоекономічній діяльності?

Рекомендована література: основна: 1, 2, 6; додаткова: 2, 3, 8.

ТЕМА 2
МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: оволодіння знаннями про основні міжнародні фінансові інструменти, їхнє застосування у зовнішньоекономічній діяльності; усвідомлення ролі кредитів, факторингу, форфейтингу, акредитивів та інших механізмів фінансування в міжнародній торгівлі.

Основні поняття: міжнародний кредит, факторинг, форфейтинг, акредитив, вексель, облігації, хеджування, ф'ючерси, свопи, міжнародні фінансові установи.

План

1. Основні види міжнародних фінансових інструментів.
2. Вплив міжнародних фінансових інструментів на зовнішньоекономічну діяльність.
3. Використання міжнародних фінансових інструментів для залучення інвестицій.

1. Основні види міжнародних фінансових інструментів

Міжнародні фінансові інструменти є важливим засобом фінансування та управління ризиками у зовнішньоекономічній діяльності. Вони дозволяють компаніям та урядам залучати капітал, хеджувати ризики, здійснювати міжнародні розрахунки та розширювати бізнес. До основних видів міжнародних фінансових інструментів належать міжнародні кредити, облігації, акції, похідні фінансові інструменти та міжнародні платіжні інструменти.

Міжнародні кредити можуть бути короткостроковими, середньостроковими та довгостроковими, залежно від строку погашення. Вони надаються міжнародними банками, фінансовими установами та міжурядовими організаціями. Наприклад, країни можуть отримувати кредити від Міжнародного валютного фонду (МВФ) для стабілізації економіки.

Облігації та єврооблігації є борговими зобов’язаннями, які компанії та уряди випускають для залучення капіталу на міжнародному ринку. Єврооблігації дозволяють залучати кошти в іноземній валюті за більш сприятливими умовами. Наприклад, уряд України випускає єврооблігації для фінансування бюджетного дефіциту.

Акції та депозитарні розписки допомагають компаніям залучати фінансування через фондові біржі. Депозитарні розписки дозволяють іноземним інвесторам купувати акції компаній, які не зареєстровані в їхній країні. Наприклад, китайські компанії випускають американські депозитарні розписки (ADR) для залучення капіталу на біржі NASDAQ.

Форвардні, ф’ючерсні, опціонні та своп-контракти застосовуються для страхування валютних і фінансових ризиків. Ф’ючерсні контракти допомагають компаніям зафіксувати ціну активу в майбутньому, зменшуючи ризики коливання курсу. Опціони надають право, але не зобов’язання, купувати або продавати актив за встановленою ціною.

Міжнародні платіжні інструменти, такі як акредитиви, інкасо та банківські гарантії, забезпечують безпечні розрахунки між партнерами. Акредитив гарантує оплату постачальнику після виконання всіх умов контракту. Інкасо дозволяє отримати кошти за товар тільки після надання відповідних документів. Банківські гарантії страхують ризики неплатежу.

Таблиця 2.1 – Основні види міжнародних фінансових інструментів

Вид інструменту	Характеристика	Приклад використання
Міжнародні кредити	Позики від міжнародних банків та організацій	Кредит від МВФ
Облігації та єврооблігації	Боргові цінні папери для залучення капіталу	Випуск єврооблігацій Україною
Акції та депозитарні розписки	Фінансування через фондовий ринок	IPO на біржі NASDAQ
Похідні фінансові інструменти	Використовуються для страхування ризиків	Валютний своп
Міжнародні платіжні інструменти	Інструменти безпечних розрахунків	Документарний акредитив

Усі ці фінансові інструменти сприяють міжнародному співробітництву, підвищують ефективність розрахунків і допомагають мінімізувати фінансові ризики.

2. Вплив міжнародних фінансових інструментів на зовнішньоекономічну діяльність

Міжнародні фінансові інструменти відіграють важливу роль у розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Вони сприяють залученню інвестицій, розширенню міжнародної торгівлі та поліпшенню фінансової стабільності підприємств і держав.

Одним з основних впливів міжнародних фінансових інструментів є фінансування зовнішньоторговельних операцій. Кредити, облігації та експортне фінансування дозволяють компаніям здійснювати великі торгові угоди. Наприклад, експортно-імпортні банки надають кредити підприємствам для фінансування імпорту обладнання.

Міжнародні фінансові інструменти також сприяють залученню іноземних інвестицій. Завдяки розміщенню акцій та облігацій на міжнародних ринках компанії можуть залучати кошти для розвитку. Наприклад, українські компанії, такі як «Нафтогаз», випускають єврооблігації для фінансування своєї діяльності.

Хеджування валютних ризиків є ще одним важливим аспектом використання міжнародних фінансових інструментів. Використання форвардних контрактів і валютних свопів допомагає компаніям захиститися від коливань валютних курсів.

Міжнародні платіжні інструменти, такі як акредитиви та інкасо, забезпечують надійні розрахунки між країнами. Це дозволяє компаніям уникнути ризиків неплатежу та зменшує фінансові втрати.

Таблиця 2.2 – Вплив міжнародних фінансових інструментів

Напрямок впливу	Характеристика	Приклад
Фінансування зовнішньої торгівлі	Доступ до кредитів та лізингу	Отримання експортного кредиту
Залучення інвестицій	Випуск акцій та облігацій	Розміщення єврооблігацій
Хеджування валютних ризиків	Використання похідних інструментів	Опціон на курс долара
Поліпшення ліквідності	Використання міжнародних розрахункових механізмів	Акредитив при експорті

Загалом, міжнародні фінансові інструменти відіграють ключову роль у підтримці стабільності та розвитку міжнародного бізнесу. Вони забезпечують ефективний доступ до фінансування, що сприяє розширенню ринків, інвестиційним можливостям та технологічним інноваціям на глобальному рівні.

3. Використання міжнародних фінансових інструментів для залучення інвестицій

Міжнародні фінансові інструменти стали невід'ємною частиною глобальної економічної системи, що забезпечує країнам і компаніям доступ до величезних фінансових ресурсів. Вони відіграють ключову роль у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності, оскільки дозволяють залучати інвестиції, підтримувати економічне зростання та стимулювати розвиток нових технологій.

Одним із основних інструментів для залучення капіталу є єврооблігації, які дають можливість урядам і корпораціям отримувати фінансування на вигідних умовах з міжнародних ринків. Інший важливий механізм – це IPO, яке дозволяє компаніям залучати інвестиції через продаж акцій на міжнародних фондових біржах, тим самим підвищуючи свою ліквідність і розширюючи ринки.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) є ще одним потужним інструментом для економік країн, оскільки вони дозволяють інвесторам безпосередньо вливати капітал в інфраструктуру, виробництво та інші сектори економіки. Венчурні фонди, у свою чергу, підтримують інноваційні стартапи, що дозволяє реалізувати нові технології та розвивати індустрії майбутнього.

Використання міжнародних фінансових інструментів не тільки сприяє росту компаній, але й допомагає країнам зміцнювати свою економічну конкурентоспроможність на глобальному рівні. Водночас, ці інструменти потребують ретельного моніторингу та управління ризиками, оскільки зміни на міжнародних фінансових ринках або в економічній ситуації можуть мати значний вплив на їх ефективність.

Міжнародні фінансові інструменти є потужними інструментами для залучення інвестицій, що сприяють економічному розвитку та зростанню. Їх

використання дозволяє компаніям і країнам покращити фінансову стабільність та підвищити конкурентоспроможність на глобальному ринку.

Таблиця 2.3 – Використання фінансових інструментів для інвестицій

Інструмент	Характеристика	Приклад
Єврооблігації	Випуск боргових зобов'язань на міжнародному ринку	Випуск єврооблігацій урядом
IPO	Продаж акцій на міжнародній біржі	Вихід компанії на NYSE
ПІІ	Прямі інвестиції в економіку	Інвестування Tesla у Gigafactory
Венчурні фонди	Інвестиції у стартапи	Фонд Sequoia Capital

Однак, для ефективного використання цих інструментів необхідно ретельно оцінювати ризики та зміни на міжнародних ринках. Диверсифікація фінансових інструментів може мінімізувати потенційні втрати. В кінцевому рахунку, міжнародні фінансові інструменти допомагають зміцнити економічну позицію як окремих підприємств, так і цілих країн.

Завдяки міжнародним фінансовим інструментам компанії можуть розширювати свої можливості на глобальних ринках, отримувати доступ до капіталу та знижувати витрати на фінансування. Однак, незважаючи на всі їх переваги, використання цих інструментів супроводжується певними ризиками, які потребують ретельного управління та моніторингу. Зміни у валютних курсах, економічні кризи, а також політичні та правові фактори можуть суттєво впливати на результативність фінансових операцій.

Таблиця 2.4 – Ризики та переваги міжнародних фінансових інструментів

Параметр	Переваги	Ризики
Доступ до капіталу	Залучення інвестицій	Висока вартість обслуговування боргу
Валютні операції	Захист від коливань курсів	Ризик девальвації валюти
Фондовий ринок	Можливість розширення компанії	Нестабільність ринку
Державне регулювання	Сприяння інвестуванню	Можливі зміни у законодавстві

Міжнародні фінансові інструменти є потужним інструментом для фінансування зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення ліквідності та мінімізації фінансових ризиків. Проте їх використання потребує ретельного аналізу, стратегічного планування та врахування можливих ризиків. Для ефективного управління фінансами компанії мають використовувати диверсифікований підхід, поєднуючи різні фінансові інструменти та страхові механізми.

Однак варто пам'ятати, що доступ до міжнародного фінансування

залежить від макроекономічної стабільності країни та її фінансової репутації. Важливим фактором успіху є наявність професійної фінансової стратегії, яка дозволяє мінімізувати ризики та використовувати переваги міжнародних ринків. Компаніям слід активно відстежувати зміни у міжнародному законодавстві, щоб своєчасно адаптувати свою фінансову діяльність. Також варто враховувати можливі геополітичні зміни, які можуть вплинути на доступ до фінансових ресурсів. Успішне використання міжнародних фінансових інструментів може стати ключовим фактором зростання та конкурентоспроможності компанії на світовому ринку.

БАЗОВІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Міжнародний кредит – фінансова допомога, що надається однією країною іншій.

Факторинг – продаж дебіторської заборгованості для поліпшення ліквідності.

Форфейтинг – продаж експортних боргових зобов'язань банку без права регресу.

Акредитив – форма розрахунків у зовнішньоекономічної діяльності, що гарантує оплату після виконання умов угоди.

Вексель – борговий цінний папір із зобов’язанням сплатити певну суму.

Облігації – борговий фінансовий інструмент, що використовується для залучення коштів.

Хеджування – метод захисту від валютних та фінансових ризиків.

Ф'ючерси – стандартизовані контракти на купівлю чи продаж активів у майбутньому.

Свопи – угоди про обмін фінансовими потоками.

Міжнародні фінансові установи – Світовий банк, МВФ, ЄБРР тощо.

ТЕСТИ

1. Що з переліченого не є міжнародним фінансовим інструментом?

a) акредитив; c) вексель;
b) факторинг; d) локальний податок.

2. Укажіть основну мету використання міжнародних фінансових інструментів у ЗЕД:

a) мінімізація витрат на внутрішні операції;
b) збільшення державного боргу;
c) оптимізація фінансових потоків та зменшення ризиків;
d) усунення конкуренції на ринку.

3. Який фінансовий інструмент найчастіше використовується для страхування ризиків у зовнішньоекономічній діяльності?

a) облігації; c) кредити;
b) деривативи; d) векселі.

4. Що є основним ризиком використання міжнародних фінансових інструментів?

a) відсутність державного контролю; c) курсові коливання;
b) відсутність попиту на продукцію; d) перенасиченість ринку.

5. Який із наведених інструментів зазвичай використовують для зниження валютних ризиків?

a) факторинг; c) акредитив;
b) деривативи; d) вексель.

6. Як називається банківська гарантія, що підтверджує здатність покупця оплатити товар?

a) споживчий кредит; c) акредитив;
b) овердрафт; d) поручительство.

7. Яка особливість міжнародних векселів?

a) вони не мають терміну погашення;
b) вони є формою безкоштовного кредиту;
c) вони передбачають обов'язкову оплату за товар чи послугу;
d) вони використовуються для погашення заборгованості між компаніями.

8. Як називається фінансовий інструмент, що дозволяє перекласти ризики на іншого учасника?

a) факторинг; c) лізинг;
b) страхування; d) спонсорство.

9. Вексель – це фінансовий документ, що:

a) визначає умови співпраці між підприємствами;
b) підтверджує заборгованість за кредит;
c) використовується для страхування товарів;
d) є формою інвестиційного контракту.

10. Що з указаного нижче не є фінансовим інструментом?

a) вексель; c) приватизація;
b) акредитив; d) факторинг.

11. Як називається фінансовий інструмент, що забезпечує виконання умов контракту через банк?

a) акредитив; c) вексель;
b) форфейтинг; d) кредитна лінія.

12. Яким чином факторинг допомагає у міжнародній торгівлі?

a) знижує ризик дефолту від покупців;

b) забезпечує фінансування через короткострокові кредити;
c) страхує від політичних ризиків;
d) дозволяє уникнути валютних обмежень.

13. Що з указаного є основною метою використання акредитивів?
a) страхування міжнародних інвестицій;
b) забезпечення виконання зобов'язань у міжнародних угодах;
c) залучення інвестицій для розвитку підприємства;
d) обмін валют на вигідних умовах.

14. Як називається фінансовий інструмент, що передбачає гарантії з боку третьої сторони на оплату товару чи послуги?
a) акредитив;
b) вексель;
c) факторинг;
d) поручительство.

15. Який з указаних інструментів найкраще підходить для мінімізації ризику неплатежу в міжнародній торгівлі?
a) акредитив;
b) лізинг;
c) облігації;
d) страхування.

16. Основна мета використання міжнародних деривативів полягає в:
a) мінімізації ризику валютних коливань;
b) фінансуванні довгострокових проєктів;
c) залученні інвестицій для внутрішнього розвитку;
d) обміні валют для міжнародних платежів.

17. Який з інструментів зазвичай використовується для здійснення міжнародних платежів за товарними угодами?
a) вексель;
b) акредитив;
c) споживчий кредит;
d) банківський депозит.

18. Яка з наведених форм фінансування є найменш ризикованою для продавця в міжнародній торгівлі?
a) передоплата;
b) товарний кредит;
c) акредитив;
d) форфейтинг.

19. Який інструмент дозволяє фінансувати експортні операції на основі облігацій?
a) акредитив;
b) вексель;
c) форфейтинг;
d) облігації

20. Які з наведених інструментів використовуються для забезпечення виконання міжнародних угод?
a) акредитив і поручительство;
b) факторинг і лізинг;
c) вексель і акції;
d) форфейтинг і облігації.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Імпортер має кілька варіантів умов комерційного кредиту для закупівлі товару. Загальна сума контракту складає 300 000 грн.

Варіант 1. Розстрочка платежу імпортеру складає 75% від вартості товару на 4 роки з річною процентною ставкою 18%. Погашення кредиту здійснюється через місяць після постачання товару рівними щомісячними внесками.

Варіант 2. Розстрочка платежу імпортеру складає 80% від вартості товару на 6 років із річною процентною ставкою 24%. Погашення кредиту здійснюється через півроку після постачання товару рівними піврічними внесками.

Завдання:

1. Визначте суми, що вказуються у векселях, якщо відсотки нараховуються на загальну суму заборгованості до дати наступного платежу.
2. Який варіант є більш вигідним для експортера, а який – для імпортера?
3. Як зміна процентної ставки впливає на загальну суму, яку отримає експортер?
4. Які фактори впливають на вибір імпортера щодо більш вигідного варіанту фінансування, крім відсоткової ставки?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке свопи? Яка їхня роль у ЗЕД?
2. У чому особливість форвардних контрактів порівняно з ф'ючерсами?
3. Як опціони допомагають знизити ризики у ЗЕД?
4. Які переваги надають єврооблігації для фінансування бізнесу?
5. Поясніть, як працює міжнародний факторинг.
6. Що таке letter of credit? Коли його доцільно використовувати?
7. Які фінансові інструменти допомагають захиститися від валютних ризиків?

Рекомендована література: основна: 2, 4, 6; додаткова: 2, 5, 9.

ТЕМА 3
МОДЕЛІ ФІНАНСУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: засвоєння основних моделей фінансування зовнішньоекономічної діяльності, таких як традиційне, інвестиційне, лізингове та грантове фінансування; ознайомлення з принципами їхнього застосування та усвідомлення впливу на міжнародну конкурентоспроможність підприємств.

Основні поняття: традиційна модель фінансування, банківське кредитування, проєктне фінансування, лізингова модель, інвестиційне фінансування, фінансування через емісію цінних паперів, кредитне фінансування, грантове фінансування, фінансування за рахунок прибутку, спільні підприємства.

План

1. Огляд основних моделей фінансування зовнішньоекономічної діяльності.
2. Порівняння національних і міжнародних моделей фінансування.
3. Вибір моделі фінансування залежно від цілей і ресурсів підприємства.

1. Огляд основних моделей фінансування зовнішньоекономічної діяльності

Фінансування зовнішньоекономічної діяльності є ключовим фактором успішного розвитку підприємств на міжнародному ринку. Без належного фінансування компанії не можуть ефективно вести бізнес, укладати контракти та виконувати зобов’язання перед партнерами. Вибір моделі фінансування залежить від багатьох чинників, зокрема фінансового стану компанії, доступу до капіталу та рівня ризику.

Власне фінансування є найбільш надійним способом забезпечення зовнішньоекономічної діяльності. Воно передбачає використання власних коштів підприємства для фінансування операцій, що дозволяє уникнути боргових зобов’язань. Однак цей метод обмежує можливості масштабування бізнесу, особливо якщо підприємство має обмежені фінансові ресурси.

Банківське кредитування є одним із найбільш популярних способів фінансування міжнародної діяльності. Підприємства можуть отримати кредити для купівлі товарів, розширення виробництва або інвестування в нові ринки. Основною перевагою цього методу є швидкий доступ до коштів, однак високі відсоткові ставки можуть стати значним навантаженням.

Факторинг дозволяє компаніям швидко отримати кошти, продаючи дебіторську заборгованість спеціалізованим фінансовим організаціям. Це особливо корисно для підприємств, які працюють із відстроченими платежами. Факторингові компанії беруть на себе ризики невиплат, що значно спрощує фінансове планування.

Лізинг є популярним методом фінансування придбання обладнання та транспортних засобів. Він дозволяє компаніям використовувати необхідні активи без значних одноразових витрат. Це знижує фінансове навантаження та дає змогу підприємствам ефективніше використовувати оборотний капітал.

Венчурне фінансування застосовується для фінансування інноваційних проєктів. Інвестори вкладають кошти в перспективні компанії, розраховуючи отримати значний прибуток у майбутньому. Цей метод підходить для стартапів, які мають високий потенціал зростання, але не можуть отримати традиційні кредити.

Експортне фінансування сприяє розвитку зовнішньої торгівлі. Державні банки, міжнародні організації та комерційні фінансові установи можуть надавати експортні кредити, гарантії та страхування ризиків. Це допомагає компаніям розширювати ринки збуту та залучати нових партнерів.

Залучення інвестицій є ще одним способом фінансування зовнішньоекономічної діяльності. Компанії можуть продавати акції, випускати облігації або залучати стратегічних інвесторів для реалізації своїх міжнародних проєктів. Це дає змогу швидко отримати значні фінансові ресурси, але водночас може зменшити контроль над бізнесом.

Таблиця 3.1 – Основні моделі фінансування зовнішньоекономічної діяльності

Модель фінансування	Характеристика	Приклади застосування
Власне фінансування	Використання прибутку підприємства	Малі та середні компанії
Банківське кредитування	Отримання позик від банків	Закупівля товарів та сировини
Факторинг	Продаж дебіторської заборгованості	Малий бізнес та стартапи
Лізинг	Кредити для експортерів	Міжнародна торгівля
Експортне фінансування	Кредити для експортерів	Міжнародна торгівля
Венчурне фінансування	Інвестиції у стартапи	Технологічні компанії

Кожна з цих моделей має свої переваги та ризики. Вибір оптимального способу фінансування залежить від специфіки бізнесу, стратегічних цілей і доступних ресурсів. Успішне поєднання різних методів дозволяє компаніям ефективно конкурувати на міжнародному ринку.

2. Порівняння національних і міжнародних моделей фінансування

Національні та міжнародні моделі фінансування мають свої особливості та застосовуються залежно від потреб підприємства. Національне фінансування базується на внутрішніх ресурсах країни, тоді як міжнародне залучає капітал із зовнішніх ринків.

Однією з головних переваг національного фінансування є простіший доступ до коштів. Компанії можуть отримати кредити у місцевих банках, скористатися державними програмами підтримки або залучити кошти через місцеві фондові біржі. Це дозволяє зменшити валютні ризики та уникнути складних юридичних процедур.

Міжнародне фінансування забезпечує компаніям доступ до значно більшого обсягу капіталу. Підприємства можуть випускати єврооблігації, залучати кредити в міжнародних фінансових установах або отримувати іноземні інвестиції. Однак це потребує відповідності міжнародним стандартам фінансової звітності та управління.

Національні кредити зазвичай мають нижчі відсоткові ставки для місцевих компаній. Водночас міжнародні позики можуть пропонувати вигідніші умови для великих проєктів, особливо якщо підприємство працює в декількох країнах.

Ризики, пов’язані з міжнародним фінансуванням, включають валютні коливання, політичну нестабільність та вимоги до звітності. Національні моделі фінансування, хоча й більш передбачувані, можуть обмежувати можливості масштабування бізнесу.

Таблиця 3.2 – Порівняння національних і міжнародних моделей фінансування

Критерій	Національні моделі	Міжнародні моделі
Джерело коштів	Внутрішні банки, фонди	Міжнародні банки, інвестори
Доступність	Висока для місцевого бізнесу	Вимагає міжнародних зв’язків
Ризики	Залежність від економіки країни	Валютні та політичні ризики
Вартість капіталу	Може бути нижчою	Вищі витрати через валютні ризики
Гнучкість	Обмежена регуляторними вимогами	Більше можливостей для фінансування

Підприємства, що планують вихід на міжнародні ринки, часто комбінують обидва типи фінансування. Це дозволяє мінімізувати ризики та отримати максимальні вигоди від доступних фінансових ресурсів.

3. Вибір моделі фінансування залежно від цілей і ресурсів підприємства

Підприємства обирають модель фінансування залежно від своїх цілей та потреб на різних етапах розвитку. Якщо компанія потребує покриття поточних операційних витрат, їй підійдуть факторинг або короткострокові кредити, які дозволяють швидко отримати необхідні кошти для забезпечення нормального функціонування.

Для придбання обладнання або іншої основної продукції доцільно використовувати лізинг або банківське кредитування, оскільки ці інструменти дозволяють отримати доступ до капіталу без необхідності значних одноразових витрат.

Розширення ринку або вихід на нові сегменти потребує залучення венчурного фінансування або міжнародних інвестицій, які дозволяють підприємствам забезпечити необхідні ресурси для масштабування та розвитку. Інноваційні проєкти часто фінансуються через венчурний капітал або публічне розміщення акцій, оскільки ці джерела дозволяють залучити кошти від інвесторів, готових ризикувати заради потенційно високих прибутків.

Таблиця 3.3 – Вибір моделі фінансування залежно від цілей підприємства

Мета	Рекомендована модель фінансування
Покриття операційних витрат	Факторинг, короткострокові кредити
Купівля обладнання	Лізинг, банківське кредитування
Розширення ринку	Венчурне фінансування, міжнародні інвестиції
Інноваційні проєкти	Венчурний капітал, IPO
Фінансування експорту	Експортне фінансування, банківські гарантії

Для фінансування експортних операцій ефективними інструментами є банківські гарантії або спеціалізовані кредити, які дозволяють знизити ризики та забезпечити виконання міжнародних контрактів. Таким чином, вибір джерела фінансування залежить не лише від поточної фінансової ситуації компанії, але й від її стратегічних цілей, ризиків, а також довгострокових планів розвитку, що визначають оптимальність і ефективність обраної моделі.

Кожна модель фінансування має свої переваги та недоліки. Власне фінансування дозволяє уникнути боргових зобов'язань. Однак обмеженість ресурсів може уповільнити розвиток компанії.

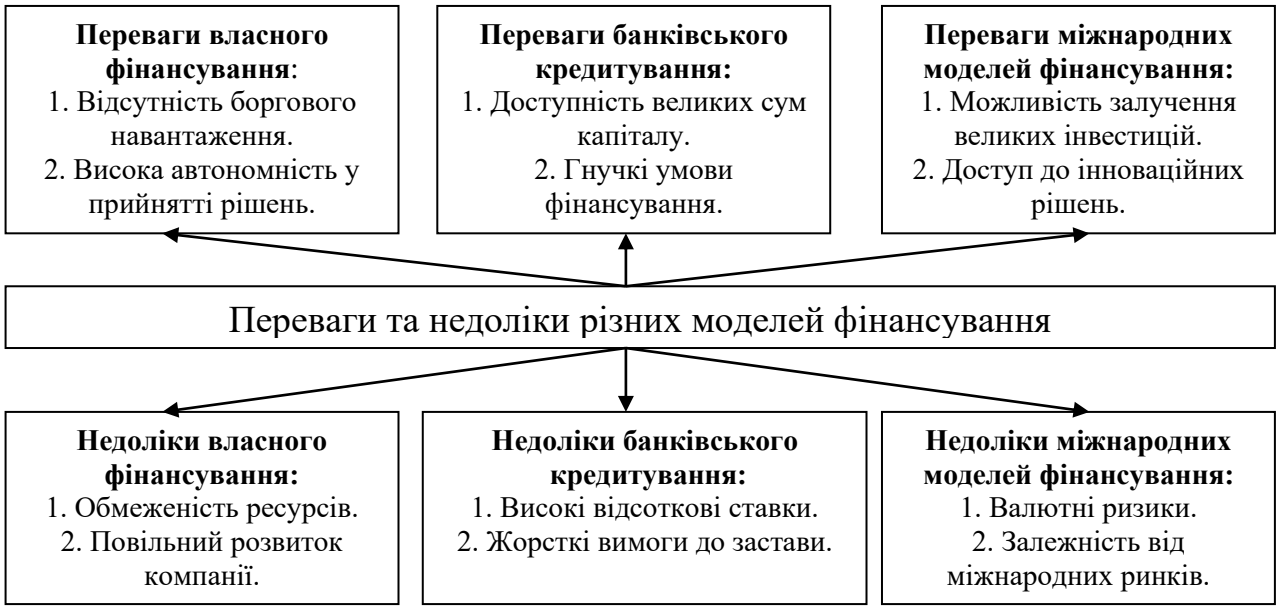

Рисунок 3.1 – Переваги та недоліки різних моделей фінансування

Банківське кредитування забезпечує доступ до великих сум капіталу. Проте високі відсоткові ставки та жорсткі вимоги до позичальників можуть бути перешкодою.

Лізинг дозволяє компаніям користуватися обладнанням без його придбання. Це дає можливість зменшити початкові витрати, але загальна вартість може бути вищою, ніж пряма купівля.

Факторинг допомагає підприємствам отримувати кошти швидше, проте за це доводиться сплачувати високу комісію.

Експортне фінансування сприяє розвитку міжнародної торгівлі, але має суворі умови повернення кредиту.

Міжнародні кредити дають можливість залучити великі інвестиції, але компанія може зіткнутися з валютними та політичними ризиками.

Таким чином, вибір моделі фінансування залежить від конкретних потреб і можливостей підприємства.

БАЗОВІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Традиційна модель фінансування – використання власних і позикових коштів підприємства.

Банківське кредитування – залучення коштів від банків для

зовнішньоекономічної діяльності.

Проєктне фінансування – модель, де основним джерелом погашення боргу є доходи від проєкту.

Лізингова модель – довгострокова оренда активів для ведення зовнішньоекономічної діяльності.

Інвестиційне фінансування – залучення інвестицій від міжнародних компаній та фондів.

Фінансування через емісію цінних паперів – залучення коштів шляхом випуску акцій або облігацій.

Кредитне фінансування – отримання коротко- або довгострокових кредитів.

Грантове фінансування – отримання безповоротних коштів від міжнародних організацій.

Фінансування за рахунок прибутку – реінвестування прибутку підприємства.

Спільні підприємства – залучення фінансування через створення спільного бізнесу з іноземними партнерами.

ТЕСТИ

1. Яка модель фінансування передбачає залучення коштів від венчурних інвесторів?

a) традиційне фінансування;
b) лізингове фінансування;
c) венчурне фінансування;
d) державне субсидування.

2. Головною перевагою міжнародних моделей фінансування є:

a) доступ до ширшого кола інвесторів;
b) відсутність фінансових ризиків;
c) гарантоване повернення вкладень;
d) відсутність потреби у фінансовій звітності.

3. Яке джерело фінансування є найбільш безпечним, але менш гнучким?

a) самофінансування;
b) кредитування;
c) форфейтинг;
d) державні гранти.

4. Вибір моделі фінансування ЗЕД залежить від:

a) політичної ситуації в країні;
b) цілей підприємства, доступних ресурсів та рівня ризику;
c) виключно державної політики;
d) рівня конкуренції на ринку.

5. Яка з моделей фінансування передбачає участь кількох інвесторів у фінансуванні одного проєкту?

a) кредитування;
b) колективне фінансування;
c) лізинг;
d) самофінансування.

6. Як називається модель фінансування, яка передбачає використання грошових ресурсів лише для конкретного проєкту?

a) цільове фінансування;
b) універсальне фінансування;
c) трансфертне фінансування;
d) гнучке фінансування.

7. Яка модель фінансування дозволяє отримати кошти від держави для розвитку зовнішньоекономічної діяльності?

a) грантове фінансування;
b) власне фінансування;
c) кредитування;
d) венчурне фінансування.

8. Яка з моделей фінансування передбачає участь держави в інвестиціях у стратегічні проєкти?

a) державне субсидування;
b) приватні інвестиції;
c) спільні підприємства;
d) партнерські угоди.

9. Яка з моделей фінансування найкраще підходить для забезпечення довгострокового розвитку підприємства?

a) венчурне фінансування;
b) кредитування;
c) державне субсидування;
d) самофінансування.

10. Що є основним недоліком лізингового фінансування для підприємств, що займаються ЗЕД?

a) велика частина коштів витрачається на погашення боргів;
b) обмежена доступність для малих підприємств;
c) високі процентні ставки;
d) ризик недостатнього рівня кредитної репутації.

11. Як визначити доцільність використання венчурного фінансування?

a) якщо проєкт не має чіткої фінансової бази;
b) якщо проєкт потребує високих інвестицій на короткий термін;
c) якщо проєкт передбачає високий рівень ризику, але великий потенціал доходів;
d) якщо проєкт має стабільний ринок.

12. Як називається модель фінансування, при якій компанія отримує кошти для розширення бізнесу через випуск нових акцій?

a) приватне інвестування;
b) інвестиції через облігації;
c) експансія через випуск акцій
d) державне субсидування

13. Що є основною перевагою використання самофінансування?

a) висока фінансова стабільність;
b) мінімальні витрати на обслуговування боргу;
c) можливість залучення великого обсягу коштів;
d) відсутність потреби в іноземному капіталі.

14. Яка модель фінансування передбачає отримання фінансових ресурсів через випуск боргових зобов'язань на міжнародних фінансових ринках?

a) кредитування;
b) випуск облігацій;
c) венчурне фінансування;
d) лізинг.

15. Яка модель фінансування застосовується при створенні спільних підприємств з іноземними інвесторами?

a) приватне фінансування;
b) спільне підприємництво;
c) державне фінансування;
d) страхування.

16. Яка з моделей фінансування дозволяє знизити ризики через використання партнерських відносин?

a) кредитування;
b) спільне підприємництво;
c) державне субсидування;
d) самофінансування.

17. Що є основним недоліком використання кредитного фінансування в міжнародних проєктах?

a) висока вартість кредиту;
b) невизначеність щодо майбутнього попиту на продукцію;
c) відсутність гарантій у разі політичної нестабільності;
d) відсутність можливості залучення інвесторів.

18. Яка модель фінансування передбачає використання грошей позикових коштів для розвитку проєкту з високим рівнем ризику?

a) венчурне фінансування;
b) кредитування;
c) партнерські інвестиції;
d) державне субсидування.

19. Як називається фінансування, яке передбачає виплату дивідендів з прибутку підприємства?

a) акціонерне фінансування;
b) кредитування;
c) лізинг;
d) венчурне фінансування.

20. Що є основною метою використання венчурного фінансування в міжнародній діяльності?

a) залучення коштів для розвитку інфраструктури;
b) отримання митних пільг;
c) підтримка інноваційних проєктів з високим потенціалом;
d) фінансування експортних операцій та розширення міжнародних ринків.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Нижче наведено дані про дві компанії, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю (ЗЕД) і мають однаковий загальний обсяг капіталу, але різну структуру джерел фінансування, спрямованих на здійснення зовнішніх інвестицій та міжнародних операцій (табл. 4.1).

Таблиця 3.4 – Вихідні дані про компанії для фінансування ЗЕД

Показники	Компанія А	Компанія Б
Акції всього: (номінал − 25 грн), грн	500 000	400 000
Звичайні акції, %	85	75
Привілейовані акції, %	15	25
Облігаційна позика (9 %), грн	500 000	600 000
Усього, грн	1 000 000	1 000 000

Дивіденди за привілейованими акціями складають 12% від їхньої номінальної вартості. Прогнозований прибуток до виплати відсотків, податків і дивідендів для обох компаній на перший рік складає 1 200 тис. грн, а на другий рік – 1 220 тис. грн. Загальні збори акціонерів в обох компаніях ухвалили, що 75% від чистого прибутку буде реінвестовано, а решту спрямовано на дивіденди.

Завдання:

1. Розрахуйте величину прибутку та величину дивідендів, що припадатимуть на одну звичайну акцію в обох компаніях на перший рік з урахуванням фінансування ЗЕД.
2. Поясніть, як структура капіталу компанії впливає на фінансові результати діяльності підприємства, зокрема в контексті ЗЕД, та на доходи акціонерів.
3. Як зміни у складі джерел фінансування (враховуючи зовнішні позики та облігації) можуть впливати на фінансову стійкість компанії та її здатність здійснювати операції на міжнародних ринках?
4. Як зміна розміру дивідендів може вплинути на стратегічні рішення акціонерів щодо реінвестування у компанію, зокрема на розвиток її ЗЕД-проєктів?
5. Як фінансування зовнішньоекономічної діяльності через облігації та акції може вплинути на конкурентоспроможність компанії на міжнародних ринках та її здатність залучати інвестиції?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке модель фінансування ЗЕД? Назвіть її види.
2. У чому переваги самофінансування для компанії?
3. Які особливості позикового фінансування у зовнішньоекономічній діяльності?
4. Як працює інвестиційне фінансування у ЗЕД?
5. Що таке лізингова модель? Коли її доцільно застосовувати?
6. Як проєктне фінансування забезпечує виконання ЗЕД?
7. Які переваги надає змішане фінансування для зовнішньоекономічної діяльності?

Рекомендована література: основна: 1, 3, 5; додаткова: 1, 4, 6.

ТЕМА 4
КРЕДИТУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: ознайомлення з видами й механізмами кредитування зовнішньоекономічної діяльності; засвоєння принципів міжнародного кредитування, аналізу кредитних ризиків і забезпечення кредитних зобов'язань у глобальному фінансовому середовищі.

Основні поняття: комерційний кредит, банківський кредит, міжнародний кредит, державне кредитування, інвестиційний кредит, кредитна лінія, овердрафт, лізинг, гарантії та поручительства, фінансування під експортний контракт.

План

1. Поняття та основні принципи кредитування зовнішньоекономічної діяльності.
2. Вид кредитів для зовнішньоекономічної діяльності.
3. Ризики кредитування та способи їх мінімізації.

1. Поняття та основні принципи кредитування зовнішньоекономічної діяльності

Кредитування зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) – це процес надання фінансових ресурсів підприємствам, які здійснюють міжнародну торгівлю, інвестиції або інші економічні операції за кордоном. Таке кредитування забезпечує підприємства необхідними коштами для виконання контрактних зобов'язань, розвитку експортного та імпортного потенціалу, а також зміцнення міжнародних економічних зв'язків.

Таблиця 4.1 – Основні принципи кредитування зовнішньоекономічної діяльності

Принцип	Характеристика
Цільове використання коштів	кредити надаються для конкретних зовнішньоекономічних операцій (наприклад, імпорту обладнання, експорту продукції).
Оцінка кредитоспроможності	банки аналізують фінансовий стан позичальника, його можливість повернути кошти
Забезпечення кредиту	кредитори можуть вимагати заставу у вигляді товарів, контрактів, гарантій
Терміновість	кредити надаються на визначений строк, після закінчення якого їх потрібно погасити
Платність	позичальник сплачує проценти за користування кредитом
Поверненість	підприємство зобов'язане повернути отримані кошти відповідно до умов договору.
Ризик-менеджмент	банки та кредитні установи враховують валютні ризики, політичні ризики та коливання світового ринку
Контроль використання	кредитори можуть контролювати, як використовуються позичені кошти
Диверсифікація джерел фінансування	компанії можуть залучати кошти не тільки від банків, але й від міжнародних фінансових організацій
Державне регулювання	кредитування зовнішньоекономічної діяльності часто підпадає під контроль держави

Ці принципи є ключовими для ефективного кредитування підприємств у сфері зовнішньої торгівлі та міжнародного бізнесу.

Кредитування зовнішньоекономічної діяльності відіграє важливу роль у фінансуванні підприємств, які займаються міжнародною торгівлею та інвестиціями. Основні принципи кредитування, такі як цільове використання коштів, оцінка кредитоспроможності позичальника та управління ризиками, забезпечують ефективність і безпеку фінансових операцій.

Для зниження ризиків підприємства можуть використовувати різні джерела фінансування, зокрема банківські кредити, міжнародні інвестиції та державну підтримку. Важливим елементом процесу кредитування є контроль за використанням позичених коштів, що сприяє підвищенню фінансової дисципліни компаній. Оскільки на умови кредитування можуть впливати валютні, політичні та ринкові ризики, підприємствам необхідно ретельно планувати свої фінансові стратегії.

Залучення кредитних ресурсів дозволяє розширити експортний потенціал компаній і сприяє їхній інтеграції у міжнародні ринки. Таким чином, ефективне управління кредитами для зовнішньоекономічної діяльності забезпечує фінансову стабільність підприємств та сприяє економічному розвитку країни.

2. Вид кредитів для зовнішньоекономічної діяльності

Кредитування зовнішньоекономічної діяльності є важливим інструментом фінансування міжнародної торгівлі, що сприяє розвитку підприємств та економічному зростанню. Оскільки зовнішньоекономічна діяльність потребує значних фінансових ресурсів, компанії звертаються до різних джерел кредитування для реалізації своїх бізнес-операцій. Кредити допомагають підприємствам фінансувати експорт та імпорт, розширювати виробничі потужності, розвивати нові ринки та знижувати фінансові ризики.

Різноманіття видів кредитів дозволяє компаніям вибирати оптимальні варіанти фінансування залежно від своїх потреб, можливостей та умов міжнародного ринку. Серед основних видів кредитів можна виділити експортні, імпортні, банківські, комерційні, факторингові, форфейтингові та міжнародні кредити. Кожен з них має свої особливості та застосовується для конкретних цілей.

Ефективне використання кредитних ресурсів дозволяє підприємствам підвищити свою конкурентоспроможність, отримати фінансову гнучкість і розширити присутність на міжнародних ринках. Саме тому вивчення видів кредитів для зовнішньоекономічної діяльності є важливим для бізнесу, що працює у сфері міжнародної торгівлі.

Таблиця 4.2 –. Види кредитів для зовнішньоекономічної діяльності

Вид кредиту	Характеристика
1	2
Експортні кредити	надаються для фінансування продажу товарів та послуг за кордон. Вони можуть бути коротко- або довгостроковими, залежно від термінів виконання контракту.
Імпортні кредити	спрямовані на фінансування закупівель іноземних товарів чи послуг, допомагаючи підприємствам покривати витрати на імпортну продукцію
Фінансові кредити	це позики, отримані компаніями від банків або міжнародних фінансових організацій для розвитку зовнішньоекономічної діяльності

Продовження табл.4.2

1	2
Комерційні кредити	передбачають надання відстрочки платежу одним підприємством іншому, зазвичай у вигляді товарного кредиту
Банківські кредити	видаються комерційними банками для підтримки зовнішньоекономічних операцій підприємств. Вони можуть бути забезпеченими або беззаставними
Овердрафтові кредити	дозволяють компаніям тимчасово використовувати кошти понад залишок на рахунку для покриття короткострокових фінансових потреб
Лізингові кредити	спрямовані на придбання обладнання, транспорту чи іншого майна з розстроченим платежем у рамках зовнішньоекономічної діяльності
Факторингове фінансування	передбачає продаж підприємством дебіторської заборгованості фінансовій компанії для отримання швидкої ліквідності
Форфейтингові операції	передбачають продаж боргових зобов'язань експортера банку або іншій фінансовій установі без права регресу
Державні кредити	надаються державними структурами для підтримки експорту або імпорту стратегічно важливих товарів
Міжнародні кредити	отримуються від міжнародних фінансових установ, таких як МВФ, Світовий банк або ЄБРР, для фінансування зовнішньоторговельних проєктів
Синдиковані кредити	видаються групою банків для фінансування великих міжнародних контрактів
Гарантійні кредити	забезпечуються гарантіями урядів або банківських установ для зниження ризиків при міжнародних операціях
Акредитивні кредити	використовуються для забезпечення міжнародних розрахунків шляхом відкриття банківського акредитива
Кредити під інкасо	передбачають фінансування експортерів під документарне оформлення угоди через банк
Проєктне фінансування	видається для реалізації конкретних інвестиційних проєктів, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю
Інвестиційні кредити	спрямовані на фінансування будівництва, модернізації або розширення виробництва для виходу на міжнародний ринок
Кредити розвитку	надаються підприємствам для розширення їхньої присутності на міжнародному ринку та підвищення конкурентоспроможності
Товарні кредити	передбачають оплату імпортованих товарів у розстрочку
Кредити під експортну виручку	надаються експортерам під очікувані надходження від зовнішньоторговельних операцій.

Кредитування зовнішньоекономічної діяльності відіграє ключову роль у розвитку міжнародної торгівлі та фінансуванні підприємств, що виходять на зовнішні ринки. Воно забезпечує бізнес необхідними ресурсами для здійснення імпортно-експортних операцій, дозволяє уникати касових розривів і мінімізувати фінансові ризики.

Серед різноманітних видів кредитування найбільш популярними є експортні та імпортні кредити, які підтримують основну діяльність компаній у міжнародній торгівлі. Банківські та комерційні кредити забезпечують фінансування на різних етапах зовнішньоекономічних угод. Спеціалізовані фінансові інструменти, такі як факторинг, форфейтинг, акредитиви та гарантійні кредити, допомагають підприємствам ефективно управляти фінансовими потоками та зменшувати ризики неплатежів.

Грамотний підхід до вибору кредитного механізму дозволяє підприємствам оптимізувати свої фінансові витрати, розширювати ринки збуту та зміцнювати позиції на міжнародній арені. Використання різних видів кредитів сприяє стабільності бізнесу та стимулює економічне зростання країни.

3. Ризики кредитування та способи їх мінімізації

Кредитування є важливим інструментом фінансування зовнішньоекономічної діяльності, але з ним пов'язані різні ризики, що можуть негативно впливати на фінансову стабільність як кредитора, так і позичальника. Одним із основних ризиків є кредитний ризик, коли позичальник не виконує свої зобов'язання за кредитом. Для мінімізації цього ризику банки часто проводять ретельну перевірку кредитоспроможності позичальника, вивчають його фінансову стабільність, а також використовують забезпечення у вигляді застави або поруки.

Процентний ризик виникає через коливання процентних ставок, які можуть змінюватися протягом строку кредиту, що, у свою чергу, впливає на вартість кредиту. Для зниження цього ризику банки можуть використовувати фіксовані процентні ставки або хеджування через фінансові інструменти, такі як свопи.

Ризик ліквідності полягає в тому, що позичальник може не мати достатньо коштів для погашення кредиту вчасно. Зазвичай цей ризик зменшується за допомогою проведення оцінки фінансової ситуації позичальника та пропонування короткострокових кредитів або надання ліквідного забезпечення.

Ризик валютних коливань може призвести до фінансових втрат у разі зміни валютного курсу, якщо кредит надається в іноземній валюті. У такому разі банки використовують валютні хеджування або видають кредити в місцевих валютах, що дозволяє уникнути валютного ризику.

Юридичний ризик виникає через можливість порушення правових норм, що може призвести до скасування кредитної угоди або виникнення судових спорів. Щоб мінімізувати цей ризик, банки ретельно вивчають законодавчі вимоги та оформлюють угоди відповідно до чинного законодавства.

Операційний ризик пов'язаний з помилками в операційних процесах, що можуть виникнути через технічні проблеми чи людські помилки. Для зниження цього ризику важливо використовувати сучасні технології, автоматизувати процеси і навчати персонал.

Політичний ризик може виникнути в разі змін у політичній ситуації країни, що веде до втрати фінансових ресурсів. Щоб зменшити цей ризик, банки здійснюють аналіз політичної ситуації в країнах, де надаються кредити, і диверсифікують свої інвестиції.

Кредитування є важливим елементом економічних відносин, як для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, так і для забезпечення фінансової стабільності як позичальника, так і кредитора. Проте, процес кредитування супроводжується численними ризиками, які можуть значно вплинути на його ефективність та безпеку.

Важливим заходом для мінімізації ризиків є використання сучасних технологій, автоматизація процесів та навчання персоналу. Це дозволяє значно знизити ймовірність помилок, що виникають внаслідок людського фактору чи технічних проблем. Диверсифікація інвестицій та ретельний аналіз політичних

ситуацій в країнах кредитування допомагає знизити політичні ризики, що є важливим для стабільного функціонування кредитної системи.

Таблиця 4.3 – Ризики кредитування та способи їх мінімізації

Ризик	Способи мінімізації
Кредитний ризик	Оцінка кредитоспроможності позичальника, використання застави або поруки
Процентний ризик	Використання фіксованих процентних ставок, хеджування через фінансові інструменти (свопи).
Ризик ліквідності	Проведення оцінки фінансової ситуації позичальника, надання короткострокових кредитів.
Ризик валютних коливань	Використання валютних хеджувань, надання кредитів у місцевій валюті
Юридичний ризик	Оформлення угод відповідно до чинного законодавства, проведення юридичної перевірки.
Операційний ризик	Автоматизація процесів, навчання персоналу, встановлення системи контролю
Політичний ризик	Оцінка політичної ситуації в країнах, диверсифікація інвестицій

Успішне управління ризиками кредитування є необхідною умовою для забезпечення довгострокової стабільності фінансових установ та розвитку зовнішньоекономічної діяльності, що дозволяє знизити потенційні негативні наслідки для економіки та бізнесу в цілому.

Загалом, ефективне управління ризиками кредитування є основою для забезпечення довгострокової стабільності фінансових установ та розвитку зовнішньоекономічної діяльності, що дозволяє знизити потенційні негативні наслідки для економіки та бізнесу в цілому.

БАЗОВІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Комерційний кредит – кредит від одного підприємства іншому.

Банківський кредит – фінансування від банківських установ.

Міжнародний кредит – фінансова допомога від міжнародних фінансових установ.

Державне кредитування – надання державою позик для розвитку експорту та імпорту.

Інвестиційний кредит – залучення коштів для довгострокових капіталовкладень.

Кредитна лінія – механізм кредитування з поетапним використанням коштів.

Овердрафт – короткострокове перевищення залишку на рахунку.

Лізинг – форма довгострокового фінансування активів.

Гарантії та поручительства – способи забезпечення кредитів.

Фінансування під експортний контракт – кредитування, що забезпечується майбутніми доходами від експорту.

ТЕСТИ

1. Який із наведених способів кредитування є найбільш поширеним в міжнародній торгівлі?

a) акредитив;
b) споживчий кредит;
c) кредитні картки;
d) банківські депозити.

2. Як називається кредит, який надається під забезпечення товару, що експортується?

a) овердрафт;
b) експортний кредит;
c) споживчий кредит;
d) лізинг.

3. Яка основна перевага використання акредитивів в міжнародному кредитуванні?

a) мінімальні ризики для продавця;
b) можливість залучити низькі відсоткові ставки;
c) швидка виплата кредиту;
d) відсутність необхідності в забезпеченні.

4. Що є головним недоліком короткострокового кредитування для компаній, що займаються ЗЕД?

a) висока вартість кредиту;
b) обмежена кількість кредитних ліній;
c) потрібне надання додаткового забезпечення;
d) високий рівень політичного ризику.

5. Які з указаних документів найчастіше використовуються в міжнародному кредитуванні для підтвердження зобов'язань покупця?

a) акредитив і вексель;
b) лізинговий договір і банківський депозит;
c) договір купівлі-продажу і митна декларація;
d) фінансова звітність і бізнес-план.

6. Який з указаних кредитних інструментів є основним для зниження валютного ризику в міжнародному кредитуванні?

a) валютні свопи;
b) овердрафт;
c) кредитні картки;
d) поручительство.

7. Як називається кредит, який надається підприємствам для покриття витрат на закупівлю сировини або матеріалів?

a) міжнародний кредит;
b) кредит на оборотні кошти;
c) кредит на капітальні інвестиції;
d) овердрафт.

8. Яка особливість використання форфейтингу в міжнародному кредитуванні?

a) форфейтинг дозволяє перекласти ризик на покупця;

b) форфейтинг полягає в перекладі заборгованості на факторингову компанію;

c) форфейтинг є формою кредитування, що передбачає негайну оплату товару;

d) форфейтинг використовується для страхування експортних ризиків.

9. Що є основним критерієм для отримання кредиту під акредитив у міжнародній торгівлі?

a) сплата авансу;

b) наявність чіткої угоди між сторонами;

c) здатність погасити кредит через товарну угоду;

d) державне гарантування кредиту.

10. Як називається фінансова операція, при якій продавець продає право вимоги до покупця факторинговій компанії?

a) форфейтинг;
b) лізинг;
c) факторинг;
d) міжнародне кредитування.

11. Яка модель міжнародного кредитування передбачає участь трьох сторін: банку, продавця і покупця?

a) акредитив;
b) кредит на розвиток;
c) міжнародний овердрафт;
d) кредитні картки.

12. Що є основною метою використання міжнародних гарантій при кредитуванні ЗЕД?

a) забезпечити кредиторами повернення коштів;

b) залучити додаткове фінансування через банки;

c) знизити ризик валютних коливань;

d) спростити процес митного оформлення.

13. Який із наведених методів є найбільш безпечним для постачальників при використанні міжнародного кредиту?

a) передоплата;
b) акредитив;
c) товарний кредит;
d) кредит під заставу.

14. Який з кредитних інструментів надає можливість зменшити час обробки міжнародних транзакцій?

a) овердрафт;
b) форфейтинг;
c) акредитив;
d) банківський кредит.

15. Як можна знизити ризик неплатежу при міжнародному кредитуванні?

a) застосування форфейтингу;

b) підтримка довгострокових контрактів;

c) використання страхових полісів;
d) усі варіанти правильні.

16. Яка з форм кредитування є найменш ризикованою для покупця в міжнародній торгівлі?

a) кредит під акредитив;
b) передоплата;
c) споживчий кредит;
d) факторинг.

17. Яким чином банки можуть забезпечити виконання зобов'язань у міжнародному кредитуванні?

a) через банківську гарантію;
b) через підписання угоди на передачу активів;
c) за допомогою кредитного ліміту;
d) через митне оформлення.

18. Що є основним елементом, що визначає умови надання міжнародного кредиту?

a) кредитна історія компанії;
b) географічне положення покупця;
c) сума кредиту;
d) умови міжнародної угоди.

19. Який з кредитних інструментів дозволяє підприємствам отримати фінансування для закупівлі обладнання?

a) лізинг;
b) споживчий кредит;
c) міжнародний овердрафт;
d) кредит на розвиток.

20. Який з варіантів є найбільш вигідним для продавця при здійсненні кредитування ЗЕД?

a) прямий банківський кредит;
b) погашення боргу за допомогою акредитиву;
c) факторинг;
d) лізинг.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Експортер надає покупцеві розстрочку на 80% вартості товару на 4 роки під 12% річних. Загальна сума контракту – 500 000 грн. Погашення кредиту відбувається через півроку після поставки рівними піврічними внесками. Виписуються векселі на суму боргу та нарахованих відсотків.

Завдання:

1. Складіть план погашення боргу. Визначте суми, що вказуються у векселях.
2. Яку суму отримає постачальник за цим контрактом після виплати всіх внесків?
3. Як зміна процентної ставки на 1% вплине на суму, яку отримає постачальник?
4. Які фінансові наслідки для покупця та експортера можуть виникнути при зміні тривалості розстрочки платежу?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке кредитування ЗЕД і яке його значення?
2. У чому різниця між експортним та імпортним кредитами?
3. Як працює акредитив у зовнішньоекономічній діяльності?
4. Що таке форфейтинг? Окресліть його переваги для експортерів.
5. Поясніть роль фінансового лізингу в ЗЕД.
6. Що таке постфінансування і коли воно застосовується?
7. Які інструменти знижують фінансові ризики у ЗЕД?

Рекомендована література: основна: 2, 4, 6; додаткова: 1, 7, 9.

ТЕМА 5
УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМИ ПРОЄКТАМИ

Мета: засвоєння принципів управління міжнародними проєктами, їхнього фінансування та оцінки ефективності; усвідомлення ролі інвесторів, бюджетування, ризик-менеджменту та контролю за виконанням міжнародних проєктів у зовнішньоекономічній діяльності.

Основні поняття: міжнародний проєкт, проєктний менеджмент, фінансування проєктів, інвестор, бюджет проєкту, ризики міжнародного проєкту, контроль за виконанням проєкту, окупність проєкту, техніко-економічне обґрунтування (ТЕО), управління зацікавленими сторонами.

План

1. Сутність і значення міжнародних проєктів для розвитку зовнішньоекономічної діяльності.
2. Етапи управління міжнародними проєктами.
3. Оцінка ефективності міжнародних проєктів.
4. Інструменти і методи управління міжнародними проєктами.

1. Сутність і значення міжнародних проєктів для розвитку зовнішньоекономічної діяльності

Міжнародні проєкти відіграють важливу роль у розвитку світової економіки та підвищенні добробуту країн-учасниць. Вони сприяють ефективному використанню ресурсів, розширенню економічної співпраці та інтеграції на світовому рівні.

Однією з ключових переваг міжнародних проєктів є залучення іноземних інвестицій. Це створює можливості для розвитку підприємств, сприяє їхньому виходу на нові ринки та підвищує рівень їхньої конкурентоспроможності. Розширення ринків збуту дозволяє компаніям збільшувати прибутки, диверсифікувати виробництво та зменшувати економічні ризики.

Участь у міжнародних проєктах сприяє поширенню новітніх технологій та інновацій. Країни отримують доступ до передових розробок, що дозволяє модернізувати виробництво, підвищувати ефективність бізнес-процесів і покращувати якість продукції та послуг. Також такі проєкти сприяють підвищенню рівня професійної підготовки кадрів та розвитку людського капіталу.

Міжнародна співпраця допомагає гармонізувати стандарти та спрощувати регуляторні процедури, що сприяє зміцненню економічних зв’язків між країнами. Успішна реалізація проєктів позитивно впливає на імідж держави на міжнародній арені, залучаючи нових інвесторів та партнерів.

Ефективне управління міжнародними проєктами вимагає ретельного аналізу економічної ситуації, оцінки можливих ризиків та розробки стратегій їхнього мінімізації. Фінансування таких проєктів може здійснюватися за рахунок державних або приватних інвестицій, а також міжнародних фінансових інституцій.

Сучасні методи управління дозволяють оптимізувати витрати та підвищувати ефективність реалізації проєктів. Важливу роль відіграє чітке планування, координація дій учасників та ефективна система контролю за виконанням завдань. Використання цифрових технологій, таких як програмне забезпечення для управління проєктами та аналітичні системи, дозволяє покращити процеси управління та підвищити якість реалізації проєктів.

Комунікація між учасниками проєкту є ключовим фактором його успіху. Необхідно враховувати культурні особливості країн-учасниць, адаптувати управлінські підходи та забезпечувати ефективну взаємодію між партнерами. Успішна реалізація міжнародного проєкту можлива лише за умов тісної співпраці між урядами, бізнесом та громадськими організаціями.

Державне регулювання відіграє значну роль у забезпеченні стабільного розвитку міжнародних проєктів. Воно допомагає створювати сприятливі умови для бізнесу, зменшувати бюрократичні бар'єри та підтримувати інноваційну діяльність.

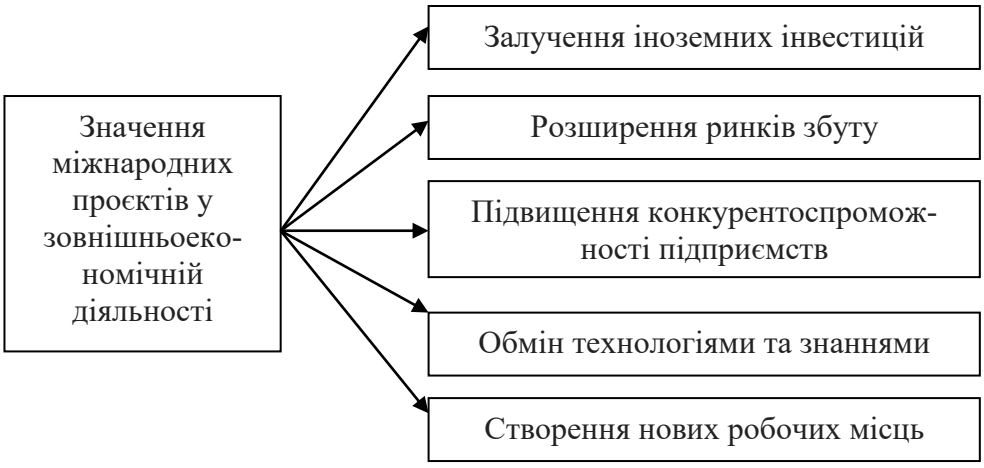

Рисунок 5.1 – Значення міжнародних проєктів у зовнішньоекономічній діяльності

Міжнародні проєкти сприяють розвитку спільних наукових досліджень та освітніх програм, що забезпечує обмін знаннями та покращує кваліфікацію фахівців. Вони також створюють умови для впровадження екологічно чистих технологій та розвитку сталої економіки.

Розвиток міжнародних проєктів сприяє економічному зростанню регіонів, поліпшенню якості життя населення та створенню нових робочих місць. У майбутньому їхня роль у глобальній економіці лише зростатиме, оскільки міжнародна співпраця стає дедалі важливішою для подолання глобальних викликів та досягнення сталого розвитку.

2. Етапи управління міжнародними проєктами

Управління міжнародними проєктами є складним процесом, який потребує ретельного планування та чіткої координації дій усіх учасників. Ефективна реалізація проєкту можлива лише за умови дотримання основних етапів управління.

Перший етап – ініціація – передбачає формулювання ідеї проєкту, визначення його цілей та обґрунтування доцільності реалізації. Важливо провести аналіз ринку, оцінити перспективи розвитку та визначити потенційних партнерів. На цьому етапі також формується команда проєкту та обирається відповідальна організація, яка буде керувати процесом.

Другий етап – планування – є ключовим для успішного виконання проєкту. На цьому етапі розробляється детальний план реалізації, визначаються необхідні ресурси, строки виконання та бюджет. Важливим аспектом є також оцінка ризиків, які можуть виникнути у процесі виконання завдань.

Наступний етап – реалізація – включає виконання всіх запланованих заходів відповідно до затвердженого плану. Це найбільш динамічна частина проєкту, яка потребує ефективного управління ресурсами, комунікації між учасниками та оперативного реагування на можливі труднощі.

Одночасно з реалізацією відбувається моніторинг і контроль. Це дозволяє вчасно виявляти відхилення від плану, оцінювати ефективність виконаних робіт і вносити необхідні коригування. Контрольні заходи допомагають зменшити ризики та підвищити якість результатів проєкту.

Останній етап – завершення – передбачає підбиття підсумків, аналіз досягнутих результатів та оцінку ефективності проєкту. Важливо підготувати фінальний звіт, проаналізувати сильні та слабкі сторони реалізації і розробити рекомендації для майбутніх проєктів.

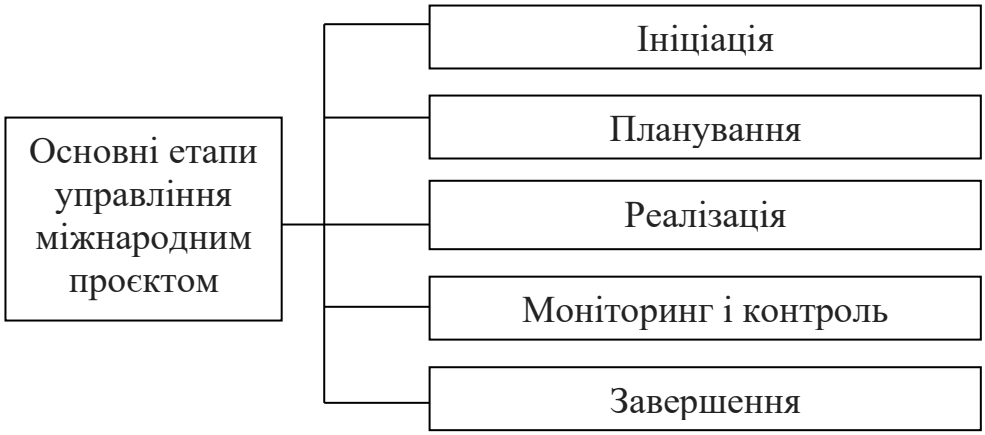

Рисунок 5.2 – Основні етапи управління міжнародним проєктом

На кожному етапі управління міжнародними проєктами використовуються різні методи та інструменти, які сприяють ефективній організації роботи. Використання сучасних технологій та програмного забезпечення значно спрощує управління проєктами та покращує координацію між партнерами.

Успішна реалізація міжнародного проєкту залежить від професіоналізму команди, чіткого планування та ефективного контролю. Кожен етап має своє значення і є важливою частиною загального процесу. Завдяки системному підходу до управління можна мінімізувати ризики та досягти запланованих результатів.

Крім того, важливу роль відіграє ефективна комунікація між учасниками проєкту. Врахування культурних та економічних особливостей різних країн сприяє кращому порозумінню та успішному виконанню спільних завдань.

Міжнародні проєкти можуть мати різні масштаби, проте незалежно від їхнього розміру управління завжди проходить через визначені етапи. Дотримання структурованого підходу до кожного з них допомагає уникнути непередбачених проблем та забезпечує ефективне використання ресурсів.

Етапи управління проєктами тісно взаємопов'язані між собою, і якість виконання кожного з них безпосередньо впливає на кінцевий результат. Досвід, отриманий у процесі реалізації одного проєкту, може бути використаний у майбутньому для підвищення ефективності нових ініціатив.

Розвиток технологій та глобалізація сприяють появі нових підходів до управління міжнародними проєктами, що дозволяє зробити цей процес більш гнучким і результативним.

3. Оцінка ефективності міжнародних проєктів

Оцінка ефективності міжнародних проєктів є важливим етапом управління, оскільки вона дозволяє визначити, наскільки успішно реалізовано проєкт та які його результати. Аналіз ефективності допомагає інвесторам, партнерам і керівникам ухвалювати обґрунтовані рішення щодо майбутніх проєктів.

Фінансова ефективність є ключовим критерієм оцінки міжнародного проєкту. Вона визначається рівнем прибутковості, поверненням інвестицій та загальними фінансовими показниками. Для оцінки використовують методи аналізу рентабельності, чистої приведеної вартості (NPV) та внутрішньої норми прибутковості (IRR).

Окрім фінансової складової, важливим аспектом є соціальна ефективність проєкту. Вона включає створення нових робочих місць, поліпшення якості життя населення та вплив на економічний розвиток регіону. Соціальний аналіз допомагає оцінити, як проєкт впливає на громади та суспільство в цілому.

Технологічна ефективність оцінюється за рівнем впровадження інновацій, підвищення якості продукції та оптимізації виробничих процесів. Проєкти, які сприяють технологічному розвитку, забезпечують підвищення конкурентоспроможності підприємств на міжнародному ринку.

Екологічна ефективність є важливим критерієм для оцінки міжнародних проєктів, особливо в умовах зростання вимог до сталого розвитку. Вона визначається мінімізацією негативного впливу на довкілля, використанням екологічно чистих технологій та дотриманням міжнародних екологічних стандартів.

Для комплексної оцінки ефективності міжнародних проєктів використовуються різні методи. До фінансових методів належать аналіз рентабельності, метод чистої приведеної вартості (NPV) та внутрішня норма прибутковості (IRR). Соціальний аналіз дозволяє оцінити вплив проєкту на суспільство та рівень зайнятості. Екологічна оцінка визначає екологічні ризики та можливості їхнього зменшення.

Процес оцінки ефективності повинен бути системним і враховувати всі аспекти проєкту. Використання якісних та кількісних методів дозволяє отримати об'єктивну картину результатів проєкту та зробити відповідні висновки.

Результати оцінки ефективності можуть бути використані для коригування стратегії управління проєктом, оптимізації ресурсів та поліпшення процесів реалізації. Аналіз дозволяє виявити слабкі місця та розробити рекомендації для майбутніх проєктів.

Таблиця 5.1 – Методи оцінки ефективності міжнародних проєктів

Метод оцінки	Характеристика
Аналіз рентабельності	Визначення прибутковості проєкту
Метод чистої приведеної вартості (NPV)	Оцінка вартості майбутніх грошових потоків
Внутрішня норма прибутковості (IRR)	Визначення процентної ставки, за якої проєкт є вигідним
Соціальний аналіз	Аналіз впливу проєкту на суспільство
Оцінка екологічного впливу	Визначення екологічних ризиків

Оцінка ефективності міжнародного проєкту проводиться на різних етапах його життєвого циклу. Попередня оцінка здійснюється на етапі планування для визначення перспективності проєкту. Проміжна оцінка дозволяє аналізувати хід реалізації та вносити коригування. Підсумкова оцінка проводиться після завершення проєкту для аналізу досягнутих результатів.

Застосування сучасних інформаційних технологій значно спрощує процес оцінки ефективності. Використання програмного забезпечення для аналізу фінансових та соціально-економічних показників дозволяє отримати точніші дані.

Міжнародні проєкти, що мають високу ефективність, стають важливими чинниками розвитку економіки, науки та технологій. Вони сприяють залученню інвестицій, створенню нових робочих місць та поліпшенню міжнародного співробітництва.

Глобалізація та посилення міжнародної конкуренції роблять оцінку ефективності проєктів ще більш актуальною. Компанії та уряди прагнуть впроваджувати лише ті проєкти, які забезпечують високу економічну та соціальну віддачу.

Успішне впровадження міжнародного проєкту можливе лише за умови його детального аналізу та оцінки ефективності. Ретельне вивчення всіх аспектів дозволяє уникнути ризиків та підвищити рівень довіри з боку інвесторів та партнерів.

Оцінка ефективності міжнародних проєктів є важливим інструментом управління, який допомагає забезпечити стабільний розвиток та досягнення поставлених цілей.

4. Інструменти і методи управління міжнародними проєктами

Інструменти та методи управління міжнародними проєктами відіграють важливу роль у досягненні їхніх цілей. Використання сучасних підходів

дозволяє ефективно розподіляти ресурси, координувати дії учасників та контролювати всі етапи реалізації проєкту.

Метод критичного шляху є одним із найпоширеніших інструментів у проєктному менеджменті. Він дозволяє визначити найважливіші завдання, які впливають на загальний термін виконання проєкту. Використання цього методу допомагає запобігти затримкам та оптимізувати процеси.

Метод PERT застосовується для оцінки можливих варіантів виконання проєкту з урахуванням невизначеностей. Він дозволяє враховувати різні сценарії та прогнозувати можливі відхилення від плану.

SWOT-аналіз є важливим аналітичним інструментом, який допомагає визначити сильні та слабкі сторони проєкту, а також можливі загрози та перспективи розвитку. Він використовується на етапі планування для ухвалення стратегічних рішень.

Матриця ризиків допомагає оцінювати потенційні загрози та розробляти заходи для їх мінімізації. Вона дозволяє визначити ймовірність виникнення ризиків та рівень їхнього впливу на проєкт.

Фінансове управління є важливою складовою міжнародних проєктів. Використання бюджетування та контролю витрат дозволяє забезпечити ефективне використання фінансових ресурсів та уникнути перевищення бюджету.

Таблиця 5.2 – Інструменти управління міжнародними проєктами

Інструмент	Призначення
Метод критичного шляху (CPM)	Оцінка тривалості виконання завдань
Метод PERT	Визначення сильних і слабких сторін проєкту
SWOT-аналіз	Визначення сильних і слабких сторін проєкту
Матриця ризиків	Ідентифікація та аналіз ризиків
Контроль витрат	Оптимізація фінансових ресурсів проєкту

Інструменти управління міжнародними проєктами можуть включати програмне забезпечення, яке допомагає автоматизувати процеси. Популярні системи, такі як Microsoft Project або Primavera, дозволяють відстежувати виконання завдань, розподіляти ресурси та аналізувати хід реалізації проєкту.

Методології управління проєктами, такі як PRINCE2 або PMBOK, допомагають стандартизувати процеси та покращити якість управління. Вони забезпечують структурований підхід до планування, виконання та контролю міжнародних проєктів.

Використання гнучких методологій, таких як Agile або Scrum, дозволяє ефективно адаптуватися до змін у ході реалізації проєкту. Гнучкі методи особливо актуальні для інноваційних проєктів, які потребують швидкого реагування на змінні умови.

Комунікаційне управління є важливим аспектом міжнародних проєктів. Використання цифрових платформ та систем управління комунікаціями дозволяє координувати роботу команд із різних країн.

Ефективне управління міжнародними проєктами вимагає комплексного підходу, що включає застосування різних інструментів та методів. Використання сучасних технологій дозволяє підвищити ефективність управління та забезпечити успішну реалізацію проєкту.

Розвиток цифрових технологій сприяє вдосконаленню методів управління проєктами. Використання штучного інтелекту та великих даних дозволяє проводити детальніший аналіз ризиків та прогнозувати результати проєкту.

Застосування інструментів управління дозволяє своєчасно виявляти проблеми та коригувати план дій. Це сприяє зниженню ризиків та поліпшенню ефективності реалізації міжнародних проєктів.

Розподіл відповідальності між учасниками проєкту є важливим етапом управління. Використання організаційних структур, таких як матрична або функціональна структура, допомагає ефективно координувати дії всіх учасників.

Методи управління міжнародними проєктами можуть змінюватися залежно від особливостей конкретного проєкту. Гнучкий підхід дозволяє обирати найбільш відповідні інструменти для досягнення оптимальних результатів.

Забезпечення ефективної взаємодії між усіма учасниками проєкту сприяє успішному досягненню поставлених цілей. Використання цифрових платформ, таких як Trello або Asana, допомагає організовувати робочі процеси та контролювати виконання завдань.

Методи управління якістю відіграють важливу роль у міжнародних проєктах. Використання стандартів ISO допомагає гарантувати відповідність продукції та послуг міжнародним вимогам.

Дотримання етичних норм та міжнародних стандартів сприяє успішному веденню міжнародних проєктів. Використання прозорих механізмів управління дозволяє зміцнювати довіру між учасниками проєкту.

Моніторинг та оцінка результатів є невід’ємною частиною управління проєктами. Використання індикаторів ефективності допомагає аналізувати досягнення цілей та визначати можливості для поліпшення.

Інноваційні підходи до управління міжнародними проєктами сприяють розширенню співпраці між країнами та створенню нових можливостей для розвитку бізнесу. Використання сучасних технологій допомагає підвищити ефективність проєктного управління.

Ефективне використання ресурсів у міжнародних проєктах дозволяє досягати максимальних результатів із мінімальними витратами. Це забезпечує високу рентабельність та конкурентоспроможність проєктів.

Стратегічне планування є основою успішного управління міжнародними проєктами. Використання довгострокових прогнозів та аналізу ринку допомагає визначати перспективні напрями розвитку.

Адаптація до змін є ключовим фактором успіху міжнародних проєктів. Використання адаптивних методів управління дозволяє оперативно реагувати на виклики та знаходити ефективні рішення.

Співпраця з міжнародними організаціями та фінансовими установами

сприяє залученню додаткових ресурсів та розширенню можливостей реалізації проєктів.

Глобалізація та цифровізація сприяють розвитку нових методів управління міжнародними проєктами. Використання штучного інтелекту та автоматизованих систем допомагає значно покращити ефективність роботи.

Реалізація міжнародних проєктів потребує постійного вдосконалення управлінських процесів. Використання найкращих світових практик дозволяє підвищити рівень управління та забезпечити успіх проєктів.

Оцінка ефективності методів управління дозволяє визначати їхню дієвість та впроваджувати необхідні коригування. Це сприяє оптимізації процесів та поліпшенню загальних результатів проєкту.

Застосування сучасних інструментів управління міжнародними проєктами сприяє досягненню високих результатів та успішній реалізації стратегічних ініціатив.

БАЗОВІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Міжнародний проєкт – комплекс заходів, спрямованих на досягнення певних цілей у міжнародному бізнесі.

Проєктний менеджмент – система управління міжнародними проєктами.

Фінансування проєктів – залучення ресурсів для реалізації міжнародних проєктів.

Інвестор – особа або організація, що вкладає кошти в міжнародні проєкти.

Бюджет проєкту – кошторис витрат і доходів проєкту.

Ризики міжнародного проєкту – можливі проблеми, що можуть вплинути на його реалізацію.

Контроль за виконанням проєкту – система моніторингу та коригування процесів.

Окупність проєкту – період, за який інвестиції повертаються.

Техніко-економічне обґрунтування (ТЕО) – аналіз фінансової доцільності проєкту.

Управління зацікавленими сторонами – координація інтересів учасників проєкту.

ТЕСТИ

1. Який етап управління міжнародним проєктом є першим?

a) виконання;
c) планування;
b) оцінка результатів;
d) контроль.

2. Що є основним чинником для успішного управління міжнародним проєктом?

a) технічні знання команди;

b) комунікація та координація між учасниками;
c) високий рівень технологій;
d) чітке розподілення обов'язків.

3. Який метод оцінки ризиків використовується для аналізу міжнародних проєктів?

a) SWOT-аналіз;
b) PEST-аналіз;
c) системний аналіз;
d) технічний аудит.

4. Яким чином можна мінімізувати ризики міжнародного проєкту?

a) використання стандартних підходів без адаптації;
b) чітке планування і моніторинг виконання;
c) спрощення етапів проєкту;
d) скорочення кількості учасників проєкту.

5. Як визначається успішність міжнародного проєкту?

a) відповідність плану фінансування;
b) реалізація стратегічних цілей з мінімальними витратами;
c) збільшення кількості учасників;
d) швидкість виконання.

6. Які з указаних критеріїв є важливими для моніторингу прогресу міжнародного проєкту?

a) витрати на рекламу;
b) відповідність термінам і бюджету;
c) кількість виведених продуктів на ринок;
d) позиція на ринку.

7. Який з варіантів є найбільш ефективним для контролю результатів міжнародного проєкту?

a) випадкові перевірки;
b) регулярне порівняння фактичних результатів із плановими;
c) вільне управління без чітких меж;
d) лише регулярні звіти від підрядників.

8. Як часто необхідно проводити оцінку ефективності міжнародного проєкту?

a) раз на місяць;
b) раз на рік;
c) під час кожного етапу виконання;
d) лише після завершення проєкту;

9. Який інструмент управління проєктами дозволяє ефективно контролювати бюджети та терміни?

a) ресурсне планування;
b) деривативи;
c) контрактний менеджмент;
d) розклад робіт.

10. Що є головним завданням керівника міжнародного проєкту?

a) завжди бути у центрі уваги;

b) координувати діяльність усіх учасників і контролювати прогрес;

c) проводити регулярні зустрічі з інвесторами;

d) визначати ризики для підприємства.

11. Яка організація зазвичай відповідає за фінансові аспекти міжнародного проєкту?

a) маркетинговий відділ;

b) фінансовий відділ;

c) відділ кадрів;

d) правовий відділ.

12. Який з методів допомагає відстежувати та коригувати відхилення від плану міжнародного проєкту?

a) коригування стратегії;

b) система моніторингу та контролю;

c) зміна учасників проєкту;

d) визначення нових цілей.

13. Яка з указаних причин є основною для провалу міжнародного проєкту?

a) невиконання плану бюджету;

b) недостатня кількість учасників;

c) неправильне управління ризиками;

d) усі варіанти правильні.

14. Які з факторів важливі при виборі постачальників для міжнародного проєкту?

a) гнучкість, досвід і цінова політика;

b) розташування постачальника;

c) рейтинг в міжнародних рейтингах;

d) тільки ціна.

15. Як забезпечити ефективне управління часом у міжнародному проєкті?

a) встановити чіткі терміни для кожного етапу проєкту;

b) вибирати більш дешеві способи виконання;

c) використовувати короткострокові завдання;

d) залишати більше часу на адаптацію.

16. Як забезпечити успішну комунікацію між учасниками міжнародного проєкту?

a) використовувати лише письмову форму комунікації;

b) проводити регулярні зустрічі та відеоконференції;

c) чітко визначити відповідальність кожного учасника;

d) визначати лише ключових учасників.

17. Який аспект є важливим для оцінки успіху міжнародного проєкту після його завершення?

a) визначення прибутковості;

b) порівняння фактичних результатів з плановими;
c) аналіз рівня задоволеності клієнтів;
d) розширення кола інвесторів.

18. Як виявляються й аналізуються можливі помилки в міжнародних проєктах?

a) проведення зворотного зв'язку та аналізу помилок;
b) залучення сторонніх консультантів;
c) використання стандартних інструментів управління;
d) спрощення процесу прийняття рішень.

19. Що з наведеного є важливою складовою частиною звітності в управлінні міжнародними проєктами?

a) аудит проєкту;
b) лише фінансові дані;
c) тільки кількість співробітників;
d) звіти від субпідрядників.

20. Яким чином визначається бюджет міжнародного проєкту?

a) виходячи з плану зменшення витрат;
b) через оцінку потреб у ресурсах і вимог до термінів;
c) лише на основі прибутковості;
d) за допомогою підвищення ціни.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Компанія «ЕкоТех», яка займається розробкою та впровадженням інноваційних екологічних технологій, вирішила реалізувати міжнародний проєкт, що включає виробництво та поставку екологічно чистих енергетичних установок для промислових підприємств Європейського Союзу. Проєкт передбачає кілька етапів: від досліджень та розробок до виробництва, маркетингу та реалізації продукції.

Обсяг проєкту:

Термін реалізації проєкту складає три роки. Початкова інвестиція становить 10 000 000 EUR. Прогнозований річний прибуток від реалізації продукції – 2 500 000 EUR. У проєкті існують певні ризики, пов'язані з економічними та політичними змінами в країнах ЄС, коливаннями валютних курсів та змінами у вимогах до екологічних стандартів.

Основні етапи проєкту:

Перший етап – дослідження та розробка технології, тривалість цього етапу – 6 місяців. Другий етап – виробництво пілотної партії продукції, тривалість цього етапу – 12 місяців. Третій етап – тестування та сертифікація продукції, тривалість цього етапу – 6 місяців. Четвертий етап – маркетинг і продаж на зовнішніх ринках, тривалість цього етапу – 12 місяців.

Команда проєкту:

Керівником проєкту є Олексій Петров. Відповідальна за дослідження та розробки – Інна Дуброва. Відповідальний за виробництво – Сергій Колесников. Відповідальна за маркетинг – Катерина Іванова. Фінансовий менеджер – Ольга Сидоренко.

Бюджет:

Витрати на дослідження та розробку технології становлять 1 500 000 EUR. Витрати на виробництво пілотної партії – 3 000 000 EUR. Тестування та сертифікація коштують 1 000 000 EUR. Маркетинг та продажи потребують 2 500 000 EUR. Непередбачувані витрати оцінюються у 2 000 000 EUR.

Завдання:

1. Розробіть детальний план проєкту, поділіть його на етапи та визначте ключові завдання та терміни для кожного етапу. Оцініть необхідні ресурси для кожного етапу.
2. Розрахуйте загальні витрати та необхідний бюджет для реалізації проєкту. Оцініть витрати на кожен етап та визначте загальний бюджет.
3. Проведіть аналіз ризиків, які можуть виникнути в процесі реалізації проєкту, таких як політична ситуація в ЄС, зміни в економіці, коливання валютних курсів тощо.
4. Розробіть стратегію управління проєктом, визначте завдання для кожного члена команди, а також методи контролю за виконанням завдань.
5. Створіть маркетингову стратегію для просування продукції на зовнішньому ринку, визначте цільові ринки та канали збуту.
6. Оцініть ефективність проєкту, розрахувавши показники рентабельності, такі як ROI, NPV, IRR, для визначення ефективності реалізації проєкту.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке міжнародний проєкт? Які його основні характеристики?
2. У чому полягає значення проєктного менеджменту?
3. Як формується бюджет проєкту?
4. Що включає у себе планування міжнародного проєкту?
5. Як виявити та зменшити ризики проєкту?
6. Хто належить до зацікавлених сторін проєкту? Яку роль вони відіграють?
7. Як здійснюється контроль проєкту для досягнення його цілей?

Рекомендована література: основна: 3, 5, 6; додаткова: 3, 5, 8.

ТЕМА 6
ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: набуття уявлення про фінансовий моніторинг у зовнішньоекономічній діяльності; розгляд його методів та інструментів; усвідомлення ролі аудиту, комплаєнсу, контролю фінансових потоків і механізмів протидії фінансовим злочинам у міжнародному бізнесі.

Основні поняття: фінансовий моніторинг, аудит, антикорупційні заходи, банківський контроль, ризик-менеджмент, звіти про фінансовий стан, фінансова звітність, міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS), економічна безпека.

План

1. Сутність та завдання фінансового моніторингу зовнішньоекономічної діяльності.
2. Основні методи та інструменти фінансового моніторингу.
3. Підходи до оцінки ефективності фінансового моніторингу.
4. Роль фінансового моніторингу в управлінні ризиками зовнішньоекономічної діяльності.

1. Сутність та завдання фінансового моніторингу зовнішньоекономічної діяльності

Фінансовий моніторинг зовнішньоекономічної діяльності відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності економіки країни та підвищенні рівня довіри міжнародних партнерів. Завдяки ефективному моніторингу можна виявити тенденції в міжнародних фінансових потоках, запобігти шахрайству та оптимізувати фінансові ресурси компаній.

Одним із ключових аспектів фінансового моніторингу є контроль за правильністю оформлення фінансової документації та відповідністю операцій вимогам міжнародних стандартів. Це допомагає уникнути фінансових санкцій, проблем з аудитом та покращує взаємодію з банківськими установами.

Важливою складовою фінансового моніторингу є аналіз ризиків, пов’язаних із зовнішньоекономічною діяльністю. Компанії, що займаються міжнародною торгівлею, стикаються з валютними, кредитними та політичними ризиками, які можуть впливати на їхню фінансову стійкість.

Ефективний фінансовий моніторинг сприяє підвищенню інвестиційної привабливості країни, оскільки забезпечує прозорість економічних процесів та мінімізує корупційні ризики. Багато міжнародних організацій та фінансових установ висувають жорсткі вимоги до звітності та фінансової дисципліни, і дотримання цих вимог є запорукою успішної співпраці.

Фінансовий моніторинг також допомагає урядам та регуляторам виявляти схеми ухилення від сплати податків, незаконного виведення капіталу за кордон та інших фінансових злочинів. Завдяки використанню сучасних інформаційних технологій, таких як Big Data та штучний інтелект, можливо автоматизувати

процес аналізу великих обсягів фінансових даних і підвищити ефективність моніторингу.

Фінансовий моніторинг впливає і на банківський сектор, оскільки банки виступають ключовими учасниками міжнародних фінансових операцій. Вони здійснюють перевірку своїх клієнтів, аналізують транзакції та відстежують ризики, пов’язані з можливим відмиванням коштів або фінансуванням тероризму.

Управління фінансовими ризиками є ще однією важливою функцією фінансового моніторингу. Для цього застосовують різні методи, такі як страхування валютних ризиків, хеджування, аналіз фінансової звітності партнерів та використання економічного прогнозування. Зовнішньоекономічна діяльність без належного фінансового моніторингу може призвести до серйозних фінансових втрат, репутаційних ризиків та навіть банкрутства компаній. Саме тому сучасні підприємства активно впроваджують системи фінансового контролю та автоматизовані програми для моніторингу фінансових потоків.

Фінансовий моніторинг також використовується в державному секторі для контролю за використанням бюджетних коштів, міжнародних грантів та кредитів. Прозорість у фінансовій діяльності держави сприяє розвитку економіки та залученню іноземних інвесторів. Окрім контролю за фінансовими потоками, важливим завданням фінансового моніторингу є оцінка ефективності міжнародних контрактів. Це дозволяє визначити, наскільки вигідними є зовнішньоекономічні угоди та чи відповідають вони стратегічним цілям компанії або держави.

Одним із найважливіших інструментів фінансового моніторингу є міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS), які забезпечують єдиний підхід до ведення бухгалтерського обліку та звітності в різних країнах.

Рисунок 6.1 – Основні завдання фінансового моніторингу ЗЕД

Важливе місце у фінансовому моніторингу займає оцінка кредитоспроможності контрагентів. Це дозволяє уникнути ризиків співпраці з

ненадійними партнерами та запобігти можливим фінансовим втратам. Також фінансовий моніторинг включає аналіз економічного середовища, у якому працює компанія. Наприклад, зміни в законодавстві, політичні ризики чи економічні кризи можуть значно вплинути на ефективність зовнішньоекономічної діяльності.

Успішний фінансовий моніторинг вимагає постійного оновлення інформації, вдосконалення аналітичних методів та використання сучасних технологій для підвищення точності прогнозів. Сучасні компанії все частіше застосовують автоматизовані системи для фінансового моніторингу, що дозволяє оперативно виявляти порушення та підозрілі транзакції. Крім того, міжнародні організації, такі як FATF (Financial Action Task Force), розробляють рекомендації для посилення фінансового контролю та боротьби з фінансовими злочинами.

Фінансовий моніторинг відіграє ключову роль у забезпеченні економічної безпеки країни, оскільки дозволяє своєчасно реагувати на фінансові загрози та запобігати економічним кризам.

Одним із найважливіших напрямів розвитку фінансового моніторингу є цифровізація фінансових процесів, що дозволяє покращити точність аналізу та знизити ризики людського фактора. Фінансовий моніторинг також сприяє розвитку міжнародної співпраці, оскільки прозорі фінансові операції підвищують рівень довіри між партнерами та знижують імовірність фінансових конфліктів.

Таким чином, фінансовий моніторинг зовнішньоекономічної діяльності є важливим інструментом для забезпечення стабільності та ефективності міжнародних економічних відносин.

2. Основні методи та інструменти фінансового моніторингу.

Фінансовий моніторинг є важливим елементом управління зовнішньоекономічною діяльністю, оскільки дозволяє контролювати фінансові ризики, запобігати шахрайству та забезпечувати фінансову прозорість.

Методи фінансового моніторингу постійно вдосконалюються, що дозволяє підприємствам ефективніше аналізувати свої фінансові потоки та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Наприклад, аналіз фінансової звітності допомагає виявити відхилення від запланованих фінансових показників та оцінити загальний стан компанії.

Кредитний моніторинг є особливо важливим для підприємств, що працюють із зовнішніми контрагентами, оскільки дозволяє оцінити фінансову стійкість партнерів і запобігти ризикам неплатежів. Використання рейтингових агентств допомагає визначити надійність контрагентів і ухвалити рішення щодо співпраці.

Економічне моделювання дозволяє прогнозувати можливі фінансові ризики, що особливо важливо в умовах нестабільної економіки. Застосування методів машинного навчання та штучного інтелекту значно підвищує точність прогнозів. Фінансовий аудит є одним із найважливіших методів фінансового моніторингу, оскільки незалежні перевірки дозволяють виявити недоліки у фінансовій діяльності компанії та надати рекомендації щодо їх усунення.

Антикризовий моніторинг спрямований на аналіз зовнішніх загроз, таких як економічні кризи, валютні коливання або зміни в законодавстві, що можуть вплинути на діяльність підприємства.

Сучасні інформаційні технології відіграють важливу роль у фінансовому моніторингу. Використання ERP-систем дозволяє автоматизувати управління фінансами та забезпечити швидкий доступ до необхідної інформації. Програмне забезпечення для фінансового аналізу, таке як Power BI, допомагає візуалізувати фінансові дані та знаходити приховані закономірності. Застосування інструментів Big Data дозволяє обробляти великі обсяги фінансової інформації та отримувати детальні аналітичні звіти. Використання BI-систем дозволяє контролювати ключові фінансові показники та оцінювати ефективність діяльності компанії в режимі реального часу.

Фінансовий моніторинг також включає аналіз законодавчих змін, що можуть вплинути на зовнішньоекономічну діяльність компанії.

Розвиток цифрових технологій сприяє впровадженню автоматизованих систем для виявлення підозрілих транзакцій та запобігання фінансовим злочинам. Завдяки розвитку штучного інтелекту фінансовий моніторинг стає більш точним і швидким, що дозволяє своєчасно виявляти потенційні загрози.

Банківський сектор також активно використовує інструменти фінансового моніторингу для перевірки клієнтів, аналізу транзакцій і запобігання фінансовим махінаціям.

Застосування сучасних методів фінансового моніторингу дозволяє підприємствам адаптуватися до змін на ринку та мінімізувати фінансові ризики. Аналітичні платформи допомагають виявити тенденції на фінансовому ринку та прогнозувати можливі зміни.

Фінансовий моніторинг є ключовим елементом стратегічного планування підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Контроль фінансових потоків дозволяє своєчасно виявляти порушення та запобігати фінансовим втратам. Дотримання міжнародних стандартів фінансового моніторингу є необхідною умовою для співпраці з міжнародними партнерами. Розвиток фінансового моніторингу сприяє підвищенню рівня довіри до компанії з боку інвесторів та кредиторів, допомагає знизити ризики шахрайства та корупції у зовнішньоекономічній діяльності.

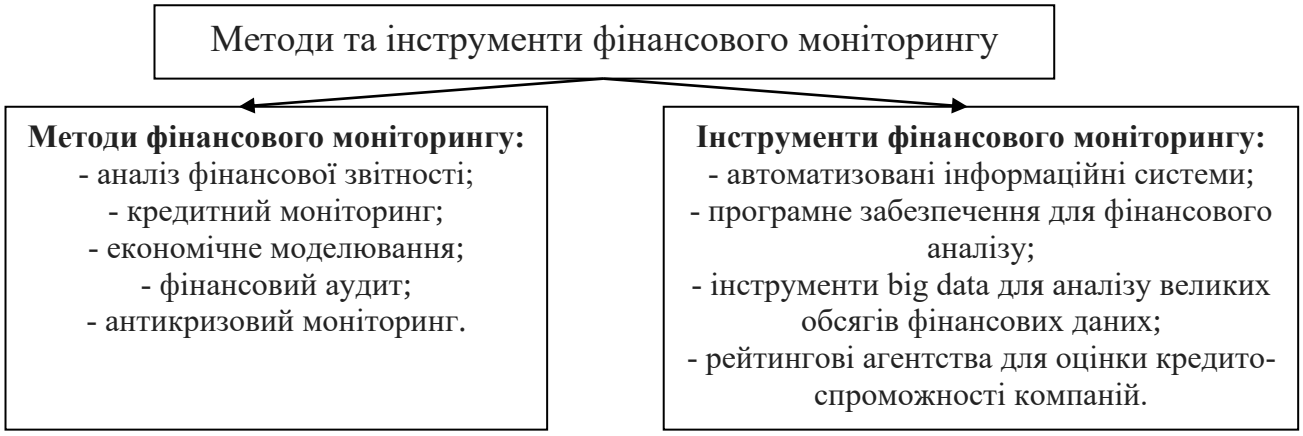

Рисунок 6.2 – Методи та інструменти фінансового моніторингу

Упровадження ефективних методів фінансового моніторингу сприяє зниженню витрат та підвищенню фінансової стабільності компанії, оцінити ефективність реалізації міжнародних контрактів та визначити можливі загрози для компанії. Методи фінансового моніторингу повинні постійно оновлюватися відповідно до змін у світовій економіці та фінансовому законодавстві. Інтеграція фінансового моніторингу з іншими бізнес-процесами дозволяє підвищити ефективність управління компанією.

Використання сучасних технологій у фінансовому моніторингу дозволяє значно знизити вплив людського фактора та підвищити точність аналізу даних. Фінансовий моніторинг є важливим елементом корпоративного управління, оскільки забезпечує прозорість фінансових операцій та сприяє довгостроковій стабільності компанії. Таким чином, ефективне використання методів та інструментів фінансового моніторингу є важливим фактором успішної зовнішньоекономічної діяльності.

3. Підходи до оцінки ефективності фінансового моніторингу

Оцінка ефективності фінансового моніторингу є критично важливою для визначення його здатності забезпечувати належний контроль за фінансовими потоками та знижувати ризики для компанії. Підходи до оцінки ефективності моніторингу включають як кількісні, так і якісні показники, що дозволяють комплексно оцінити його ефективність.

Кількісний підхід є одним із основних методів оцінки ефективності фінансового моніторингу. Він передбачає використання фінансових показників, таких як рівень ризику, коефіцієнт ліквідності, та фінансова стійкість компанії. Ці показники дозволяють визначити, наскільки компанія здатна справлятися з ризиками та забезпечити стабільність своєї діяльності.

Рівень ризику визначається як ймовірність виникнення фінансових проблем у компанії. Коефіцієнт ліквідності дозволяє оцінити здатність компанії швидко сплачувати свої короткострокові зобов’язання. Фінансова стійкість відображає довгострокову здатність компанії протистояти фінансовим труднощам, що важливо для її стабільності.

Якісний підхід до оцінки ефективності фінансового моніторингу дозволяє зосередитись на організаційній ефективності системи моніторингу. Це включає швидкість виявлення порушень, здатність реагувати на зміни в економічній ситуації, та рівень відповідності нормативним вимогам. Якісна оцінка дозволяє з'ясувати, чи достатньо ефективно організовано управління ризиками на всіх рівнях компанії.

Швидкість виявлення порушень є важливим фактором, оскільки чим швидше виявляється проблема, тим ефективніше можна зреагувати на неї. Рівень відповідності нормативним вимогам дозволяє оцінити, наскільки система фінансового моніторингу відповідає вимогам законодавства та міжнародних стандартів.

Порівняльний аналіз є ще одним важливим підходом до оцінки ефективності фінансового моніторингу. Цей метод передбачає порівняння фінансових показників і результатів моніторингу з галузевими стандартами або

аналогічними компаніями. Це дозволяє визначити, наскільки добре працює система фінансового моніторингу у порівнянні з іншими компаніями у тій самій галузі.

Порівняння з галузевими стандартами дає змогу оцінити не тільки поточний стан компанії, але й її конкурентоспроможність на ринку. Такий підхід дозволяє виявити слабкі місця в системі моніторингу і знайти шляхи для її вдосконалення.

Аудиторські перевірки є важливою частиною оцінки ефективності фінансового моніторингу. Вони здійснюються незалежними експертами, які можуть об'єктивно оцінити систему моніторингу та її відповідність внутрішнім і зовнішнім вимогам. Аудит дозволяє виявити потенційні порушення в роботі моніторингової системи та пропонувати рекомендації щодо її поліпшення.

Аудиторські перевірки також дозволяють оцінити, наскільки точно система моніторингу може виявляти фінансові ризики та забезпечувати запобігання зловживанням. Крім того, вони допомагають забезпечити прозорість фінансової діяльності компанії, що є важливим фактором для партнерів та інвесторів.

Оцінка рівня фінансових втрат є ще одним критичним підходом до оцінки ефективності фінансового моніторингу. Вона передбачає аналіз зниження фінансових втрат, які виникають в результаті ризиків, після впровадження ефективного моніторингу. Якщо система моніторингу здатна зменшити фінансові втрати, це є свідченням її високої ефективності.

Цей підхід дозволяє не лише оцінити ефективність моніторингу, але й визначити економічний ефект від його впровадження. Зниження фінансових втрат після впровадження системи моніторингу може бути значним показником її доцільності та необхідності для компанії.

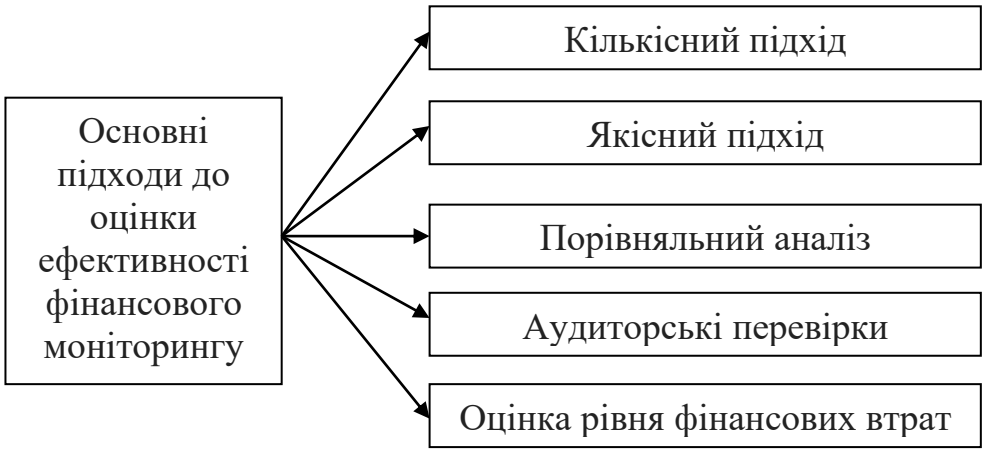

Рисунок 6.3 – Основні підходи до оцінки ефективності фінансового моніторингу

Таким чином, ефективність фінансового моніторингу залежить від багатьох факторів, зокрема від правильного вибору підходу до оцінки. Використання комплексного підходу, який поєднує кількісні, якісні та порівняльні методи, дозволяє отримати більш точну картину ефективності

фінансового моніторингу.

У результаті правильно організована система моніторингу здатна значно знизити фінансові ризики та підвищити стабільність компанії, що є ключовим для її успішного розвитку на міжнародному ринку.

4. Роль фінансового моніторингу в управлінні ризиками зовнішньоекономічної діяльності

Фінансовий моніторинг є важливою складовою частиною процесу управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності. Він дозволяє своєчасно ідентифікувати загрози, пов'язані з економічною діяльністю на міжнародному рівні, та вжити заходів для їх нейтралізації. Важливою функцією фінансового моніторингу є забезпечення прозорості фінансових операцій, що допомагає зменшити ймовірність виникнення ризиків.

Таблиця 6.1 – Основні ризики ЗЕД та їх мінімізація за допомогою фінансового моніторингу

Вид ризику	Характеристика	Роль фінансового моніторингу
Валютний ризик	Коливання валютного курсу впливає на прибутковість	Контроль валютних операцій, хеджування ризиків
Кредитний ризик	Неплатоспроможність контрагента	Оцінка фінансової стійкості партнерів
Політичний ризик	Зміни в законодавстві, санкції	Аналіз міжнародного економічного середовища
Фінансовий шахрайство	Фіктивні угоди, відмивання коштів	Виявлення підозрілих транзакцій
Операційний ризик	Помилки у фінансових операціях, збої в системах	Автоматизація фінансового контролю

Ризики зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) можуть бути різноманітними. Одним із найбільш суттєвих є *валютний ризик*, який пов'язаний із коливанням валютного курсу. Це впливає на вартість зовнішньоторговельних операцій, прибутковість і конкурентоспроможність компанії. Фінансовий моніторинг дозволяє контролювати валютні операції, а також застосовувати хеджування ризиків для зменшення їхнього впливу.

Кредитний ризик виникає через можливість неплатоспроможності контрагента або порушення зобов'язань по кредиту. Для того, щоб знизити цей ризик, необхідно здійснювати оцінку фінансової стійкості партнерів, що дозволяє своєчасно виявити неблагонадійних контрагентів і уникнути можливих збитків.

Політичний ризик пов'язаний зі змінами в законодавстві, запровадженням санкцій або іншими політичними подіями, що можуть негативно вплинути на зовнішньоекономічну діяльність. Фінансовий моніторинг включає в себе аналіз міжнародного економічного середовища та прогнозування політичних змін, що допомагає мінімізувати можливі втрати від таких змін.

Фінансове шахрайство є ще одним суттєвим ризиком, який часто зустрічається в зовнішньоекономічній діяльності. Це може включати фіктивні угоди, відмивання коштів та інші незаконні фінансові операції. Фінансовий

моніторинг дозволяє виявляти підозрілі транзакції, що може допомогти запобігти шахрайству та зменшити негативні наслідки для компанії.

Операційний ризик виникає через помилки у фінансових операціях, збої в системах або неналежне управління фінансами. Фінансовий моніторинг може допомогти автоматизувати фінансовий контроль, знижуючи ймовірність виникнення помилок і поліпшуючи ефективність роботи компанії.

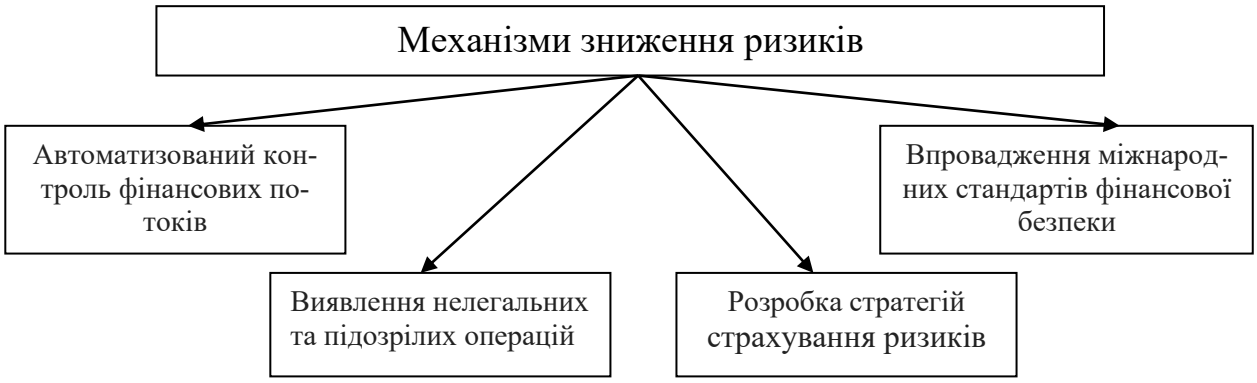

Рисунок 6.4 – Механізми зниження ризиків за допомогою фінансового моніторингу

Одним з основних механізмів є *автоматизований контроль фінансових потоків*, що дозволяє відслідковувати всі операції в реальному часі та оперативно реагувати на потенційні загрози. Це дає змогу вчасно виявити проблеми і знизити ризики, пов'язані з фінансовими операціями.

Виявлення нелегальних та підозрілих операцій є ще одним важливим механізмом. Система фінансового моніторингу аналізує всі операції і фіксує підозрілі або несанкціоновані фінансові трансакції. Це дозволяє знизити ймовірність виникнення фінансових злочинів і забезпечити належний контроль над грошовими потоками.

Розробка стратегій страхування ризиків є важливим елементом для забезпечення стабільності бізнесу на міжнародних ринках. Включення страхування в стратегію ризик-менеджменту допомагає застрахувати компанію від фінансових втрат, що можуть виникнути через непередбачувані ситуації.

Важливим аспектом є *впровадження міжнародних стандартів фінансової безпеки*, що забезпечує відповідність міжнародним вимогам та стандартам. Це дозволяє не тільки знижувати ризики, але й підвищувати довіру з боку інвесторів, партнерів і клієнтів.

БАЗОВІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Фінансовий моніторинг – система контролю за фінансовими потоками.
Аудит – перевірка фінансової звітності.
Антикорупційні заходи – механізми запобігання фінансовим махінаціям.
Банківський контроль – аналіз фінансових операцій компаній.
Ризик-менеджмент – управління фінансовими ризиками.

Звіти про фінансовий стан – документація щодо доходів і витрат компанії.

Фінансова звітність – бухгалтерська документація про фінансові результати.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) – правила ведення обліку.

Економічна безпека – захист від фінансових загроз.

ТЕСТИ

1. Яка мета інтеграції в рамках міжнародних економічних відносин?

a) збільшення національних митних тарифів;
b) лібералізація міжнародної торгівлі;
c) обмеження зовнішньоекономічних зв'язків;
d) зниження конкурентоспроможності.

2. Який з етапів інтеграційних процесів передбачає найбільше зменшення митних бар'єрів?

a) митний союз;
b) зона вільної торгівлі;
c) спільний ринок
d) економічний союз

3. Що є основним чинником успішної економічної інтеграції?

a) відсутність спільної валюти;
b) спільні політичні та економічні інтереси;
c) високі митні тарифи;
d) відсутність зовнішнього контролю.

4. Які країни входять до Європейського Союзу?

a) США та Канада;
b) Франція та Німеччина;
c) Велика Британія та Туреччина;
d) Україна та Білорусь.

5. Який з наведених інструментів є основним для інтеграції між державами?

a) спільна валютна політика;
b) міжнародні митні правила;
c) підписання торгових угод;
d) усі варіанти правильні.

6. Які з факторів є основними для інтеграції на міжнародному рівні?

a) спільні ресурси і ринки;
b) відсутність державних регулювань;
c) різноманітність культур і мов;
d) тільки економічні інтереси.

7. Як визначаються головні цілі інтеграційних угод?

a) за допомогою економічного планування;
b) визначення рівня економічного розвитку;

c) спільні політичні та економічні інтереси;
d) міжнародне забезпечення прав людини.

8. Яка форма інтеграції є найбільшою за рівнем взаємодії між країнами?

a) спільний ринок;
b) митний союз;
c) зона вільної торгівлі;
d) економічний союз.

9. Яким чином країни можуть стимулювати взаємну інтеграцію?

a) встановлення великих митних зборів;
b) збільшення податків на імпорт;
c) підписання угод про зону вільної торгівлі;
d) обмеження міжнародних інвестицій.

10. Які з указаних процесів є характерними для митного союзу?

a) спільний митний тариф і зниження митних бар'єрів;
b) зниження податків на експорт;
c) легкість ведення бізнесу;
d) спільна фінансова політика.

11. Як забезпечити ефективне функціонування економічного союзу?

a) обмеження імпорту товарів;
b) введення єдиної валютної системи;
c) підвищення митних бар'єрів;
d) створення більш суворих державних регулювань.

12. Яка з наведених структур не є частиною Європейського Союзу?

a) Європейський парламент;
b) Європейська комісія;
c) Світова організація торгівлі;
d) Європейський суд.

13. Що є основною метою зон вільної торгівлі?

a) обмежити взаємний обмін товарами;
b) створити спільну валюту;
c) усунути торгові бар'єри та митні тарифи;
d) встановити єдиний митний тариф для всіх країн.

14. Які країни мають найбільший економічний союз?

a) США та Мексика;
b) Європейський Союз;
c) Австралія та Японія;
d) Китай та Індія.

15. Яким чином здійснюється інтеграція на рівні спільного ринку?

a) виключно через національні митниці;
b) завдяки усуненню торгових бар'єрів та вільному переміщенню товарів,

послуг, капіталів і робочої сили;

c) виключно через міжнародні банки;

d) тільки за допомогою міжурядових угод.

16. Які фактори визначають ефективність економічної інтеграції?

a) розміри економіки держав;

b) підвищення тарифів;

c) різноманітність політичних систем;

d) лібералізація торгівлі та руху капіталу.

17. Які з варіантів є основними для формування митного союзу?

a) спільне митне регулювання;

b) спільний бюджет;

c) встановлення національних мит;

d) розподіл ресурсів.

18. Які з інтеграційних процесів найбільше сприяють економічному розвитку країн-членів?

a) митні союзи;

b) зони вільної торгівлі;

c) спільні валюти;

d) спільні монетарні політики.

19. Як міжнародні угоди про інтеграцію впливають на національні економіки?

a) підвищують митні бар'єри;

b) підвищують зовнішній борг;

c) спрощують доступ до зовнішніх ринків;

d) зменшують інвестиційний потік.

20. Як створення спільного ринку допомагає в економічній інтеграції?

a) обмежує мобільність робочої сили;

b) створює чіткі національні митні тарифи;

c) усуває обмеження на переміщення товарів, послуг, капіталу та людей;

d) встановлює митні збори.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Українське підприємство «Гамма», яке займається виробництвом різноманітних товарів, розглядає можливість виходу на зовнішній ринок. Для цього компанія планує налагодити фінансування зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) для чотирьох видів товарів (X, Y, Z, W).

Результати маркетингових досліджень зовнішнього та внутрішнього ринків, які характеризують їхню кон'юнктуру та можливості підприємства, наведено в таблиці.

Таблиця 6.2 – Вихідні дані для фінансування зовнішньоекономічної діяльності

Товари	X	Y	Z	W
Позавиробничі витрати на внутрішньому ринку (грн)	60,5	19,0	130,0	180,5
Позавиробничі витрати на зовнішньому ринку (USD)	910,0	550,0	600,0	950,0
Позавиробничі витрати на внутрішньому ринку (грн)	1650	860	580	450
Витрати на маркетингові дослідження зовн. ринку (USD)	1300	2100	2000	1550
Витрати на маркетингові дослідження внутр. ринку (грн)	360	570	800	680
Ціна одиниці на зовнішньому ринку (USD/од.)	2,5	1,4	6,0	7,5
Ціна одиниці на внутрішньому ринку (грн)	70,0	34,0	145,0	200,0
Обсяг продажів (од.)	600	1400	150	330

Курс: 1 USD = 41,04 грн

Підприємство «Гамма» не зареєстроване як суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності України.

Завдання:

1. Визначте максимальний можливий прибуток, який може отримати підприємство від виробництва та реалізації товарів X, Y, Z, W через зовнішньоекономічну діяльність.
2. Обчисліть максимальне значення показника економічної ефективності реалізації товарів X, Y, Z, W на зовнішньому ринку.
3. Обґрунтуйте економічну доцільність виходу підприємства «Гамма» на зовнішній ринок із товарами X, Y, Z, W, враховуючи можливості ЗЕД.
4. Що необхідно підприємству «Гамма» для отримання права на здійснення зовнішньоекономічної діяльності та оформлення відповідних документів?
5. Визначте, як впливає валютний курс на фінансові результати підприємства «Гамма» при здійсненні ЗЕД.
6. Заповніть Звіт про фінансові результати підприємства (форма № 2) з урахуванням зовнішньоекономічної діяльності.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке фінансовий моніторинг? Окресліть його основні завдання.
2. Які функції виконує внутрішній контроль у зовнішньоекономічній діяльності?
3. У чому полягає роль регуляторного моніторингу?
4. Що таке платіжний баланс і як він оцінюється?
5. Як аналітичний моніторинг впливає на ефективність фінансування?
6. Які методи використовуються для виявлення ризиків у зовнішньоекономічній діяльності?
7. Яку роль відіграє звітність у фінансовому моніторингу?

Рекомендована література: основна: 1, 2, 5; додаткова: 2, 6, 9.

ТЕМА 7
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА У ФІНАНСУВАННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: засвоєння основних понять економічної безпеки у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності; усвідомлення фінансових ризиків, валютних коливань, антикризового управління та механізмів запобігання фінансовій нестабільності у міжнародному бізнесі.

Основні поняття: економічна безпека, фінансові ризики, кредитний ризик, валютний ризик, фінансова стійкість, стратегія управління ризиками, антикризове управління, офшорні зони, фінансова злочинність, комплаєнс-контроль.

План

1. Поняття економічної безпеки в контексті зовнішньоекономічної діяльності.
2. Загрози економічній безпеці у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності.
3. Механізми забезпечення економічної безпеки.
4. Роль державних і міжнародних органів у забезпеченні економічної безпеки.

1. Поняття економічної безпеки в контексті зовнішньоекономічної діяльності

Економічна безпека є важливим компонентом національної безпеки, що забезпечує стабільний розвиток економічної системи країни, захист її інтересів і функціонування в умовах глобалізованого світу. В контексті зовнішньоекономічної діяльності економічна безпека охоплює стратегії, політики та механізми, спрямовані на забезпечення національних економічних інтересів під час взаємодії з іншими країнами та міжнародними організаціями.

В умовах глобалізації економіки важливість зовнішньоекономічної безпеки постійно зростає, адже будь-які зовнішні впливи – чи то торгові, інвестиційні, чи фінансові – можуть суттєво позначитись на економічному добробуті держави. У цьому контексті необхідно забезпечити захист національних інтересів, баланс між відкритістю для зовнішніх ринків та захистом внутрішнього економічного простору, а також адаптацію до нових викликів і загроз, пов'язаних із міжнародними відносинами.

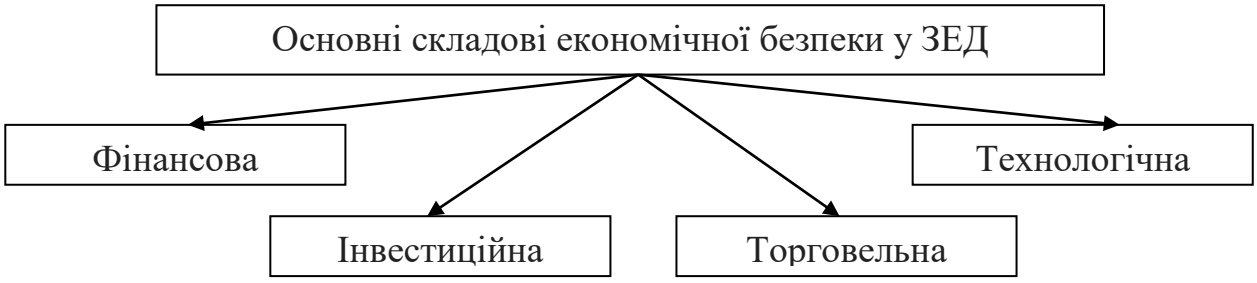

Рисунок 7.1 – Основні складові економічної безпеки у ЗЕД

Економічна безпека забезпечує стабільність та прогнозованість розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни. Вона сприяє зростанню конкурентоспроможності підприємств на міжнародному ринку. *Фінансова безпека* передбачає ефективне управління державним боргом та зовнішніми фінансовими зобов'язаннями. Важливою складовою фінансової безпеки є забезпечення стійкості банківської системи до зовнішніх шоків.

Інвестиційна безпека означає створення сприятливих умов для залучення довгострокових інвестицій. Високий рівень інвестиційної безпеки сприяє модернізації виробництва та впровадженню інновацій. *Торговельна безпека* передбачає мінімізацію ризиків, пов'язаних із міжнародною конкуренцією та торговельними обмеженнями. Забезпечення торговельної безпеки передбачає підтримку національного виробника та розвиток експорту. Контроль за імпортом сприяє захисту внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції.

Технологічна безпека передбачає захист інтелектуальної власності та розвиток власних наукових розробок. Втрата технологічної безпеки може призвести до залежності від імпорту критично важливих технологій. Інформаційні технології відіграють ключову роль у забезпеченні економічної безпеки. Кіберзагрози можуть стати серйозною проблемою для безпечного ведення зовнішньоекономічної діяльності.

Економічна безпека країни залежить від її здатності протистояти глобальним фінансовим кризам. Нестабільність міжнародних фінансових ринків може негативно вплинути на економічну безпеку. Валютні коливання є серйозним ризиком для підприємств, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю. Державна політика у сфері економічної безпеки має бути комплексною та спрямованою на довгострокову перспективу.

Економічна безпека включає боротьбу з тіньовою економікою та нелегальними фінансовими операціями. Наявність ефективного фінансового регулювання сприяє зміцненню економічної безпеки. Контроль за відтоком капіталу є важливим елементом економічної безпеки держави. Геополітичні фактори можуть впливати на рівень економічної безпеки країни. Санкції та торговельні обмеження є одним із факторів, що можуть загрожувати економічній безпеці.

Захист стратегічних галузей економіки є ключовим завданням держави у забезпеченні економічної безпеки. Використання міжнародного досвіду допомагає розробляти ефективні механізми захисту економічної безпеки. Розвиток цифрових фінансових технологій потребує нових підходів до забезпечення економічної безпеки. Використання блокчейн-технологій може підвищити прозорість фінансових операцій у зовнішньоекономічній діяльності.

Глобалізація створює як нові можливості, так і загрози для економічної безпеки держави. Надійне правове регулювання є запорукою ефективного захисту економічних інтересів країни. Державна підтримка експортерів сприяє підвищенню рівня торговельної безпеки. Постійний моніторинг ризиків у сфері зовнішньоекономічної діяльності дозволяє оперативно реагувати на потенційні загрози.

2. Загрози економічній безпеці у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності

Фінансування зовнішньоекономічної діяльності пов'язане з численними ризиками, що можуть негативно вплинути на стабільність підприємств і держави. *Валютні ризики* є однією з ключових загроз, оскільки різкі коливання курсу національної валюти можуть призвести до фінансових втрат. Девальвація валюти збільшує витрати на імпорт, а ревальвація – знижує конкурентоспроможність експортерів. Валютні обмеження, запроваджені державою, можуть ускладнювати міжнародні розрахунки.

Фінансові махінації, зокрема використання офшорних схем, сприяють витоку капіталу за кордон. Відмивання грошей у міжнародних операціях підриває довіру до національної фінансової системи. Фінансові шахрайства, пов'язані з підробленими контрактами та фіктивними компаніями, можуть призвести до значних збитків. Несприятлива податкова політика у сфері зовнішньоекономічної діяльності може створювати додаткове навантаження на підприємства. Високі податки на експорт зменшують конкурентоспроможність вітчизняних товарів на міжнародному ринку.

Політичні ризики також є серйозною загрозою економічній безпеці. Санкції та торговельні війни можуть обмежувати доступ до ключових ринків. Політична нестабільність у країнах-партнерах може призвести до зриву контрактів та втрати інвестицій. Військові конфлікти та зміна урядів нерідко стають причиною припинення зовнішньоекономічної співпраці.

Корупція та бюрократія у сфері фінансування зовнішньоекономічної діяльності гальмують розвиток бізнесу. Непрозорі митні процедури створюють додаткові перешкоди для імпортерів та експортерів. Хабарництво та адміністративні бар'єри збільшують витрати компаній. Високий рівень корупції знижує довіру міжнародних інвесторів і негативно впливає на економічну репутацію країни.

Таблиця 7.1 – Основні загрози економічній безпеці у фінансуванні ЗЕД

Загроза	Причина	Наслідки
Валютні ризики	Коливання валютного курсу	Втрати при міжнародних розрахунках
Фінансові махінації	Використання офшорів	Витік капіталу, податкові втрати
Політичні ризики	Санкції, конфлікти	Втрата ринків, зменшення інвестицій
Корупція	Непрозорі процедури	Підвищення витрат, правова нестабільність

Залежність від іноземних кредиторів створює загрозу боргової пастки, коли країна змушена віддавати значну частину доходів на обслуговування зовнішнього боргу. Надмірне залучення іноземного капіталу може обмежувати економічну незалежність держави. Різке підвищення кредитних ставок може стати причиною фінансової кризи.

Зовнішньоекономічна діяльність також стикається з ризиками, пов'язаними з нестабільністю міжнародних фінансових ринків. Глобальні кризи можуть спричиняти зниження попиту на експортні товари. Коливання цін на сировину та енергоресурси впливають на доходи експортерів і платіжний баланс країни.

Зміни в законодавстві та регулюванні можуть несподівано вплинути на умови фінансування міжнародних контрактів. Запровадження нових мит або обмежень на переміщення капіталу може змусити підприємства переглядати свою бізнес-стратегію. Жорсткість міжнародних банківських стандартів впливає на доступність кредитних ресурсів для компаній.

Діджиталізація фінансового сектора створює як нові можливості, так і загрози. Кіберзлочинність у фінансовій сфері може спричиняти втрати коштів при міжнародних платежах. Хакерські атаки на банківські системи здатні паралізувати фінансові операції компаній.

Недостатній рівень фінансової грамотності підприємців також може бути загрозою економічній безпеці у сфері ЗЕД. Помилки у фінансовому плануванні можуть призвести до проблем із ліквідністю та банкрутства компаній. Неправильна оцінка валютних і кредитних ризиків збільшує ймовірність фінансових втрат.

Для зниження загроз економічній безпеці важливо розробляти ефективні механізми контролю. Державна політика має спрямовуватися на підтримку експортерів та розвиток страхових інструментів для захисту від ризиків. Запровадження сучасних фінансових технологій сприяє підвищенню прозорості зовнішньоекономічних операцій.

Моніторинг міжнародної економічної ситуації допомагає прогнозувати можливі загрози та мінімізувати їхні наслідки. Використання механізмів хеджування валютних ризиків дозволяє підприємствам зменшувати фінансові втрати. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями сприяє стабільності у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

3. Механізми забезпечення економічної безпеки

Механізми забезпечення економічної безпеки у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності спрямовані на зниження ризиків та підвищення стабільності фінансових операцій. Використання фінансових інструментів відіграє ключову роль у захисті компаній від валютних коливань. *Страхування* експортних кредитів допомагає мінімізувати ризики неплатежів та банкрутства партнерів. Валютні хеджування дозволяють компаніям уникнути збитків, пов'язаних із нестабільністю обмінного курсу.

Державна підтримка є важливим елементом забезпечення економічної безпеки. Експортно-кредитні агентства сприяють доступу підприємств до фінансування зовнішньоторговельних операцій. Податкові пільги для експортерів стимулюють розвиток міжнародної торгівлі. Спрощення митних процедур допомагає знизити витрати на зовнішньоекономічні операції.

Антикризові заходи відіграють важливу роль у запобіганні фінансовим потрясінням. Створення резервних фондів дозволяє країні та підприємствам

мати фінансову подушку безпеки у разі економічних криз. Валютне регулювання допомагає контролювати рух капіталу та забезпечувати стабільність національної валюти.

Посилення *фінансового контролю* сприяє зменшенню фінансових махінацій і корупції. Моніторинг фінансових трансакцій дозволяє виявляти підозрілі операції та запобігати відмиванню грошей. Аудит фінансових звітів допомагає забезпечити прозорість діяльності компаній та зменшити ризики шахрайства.

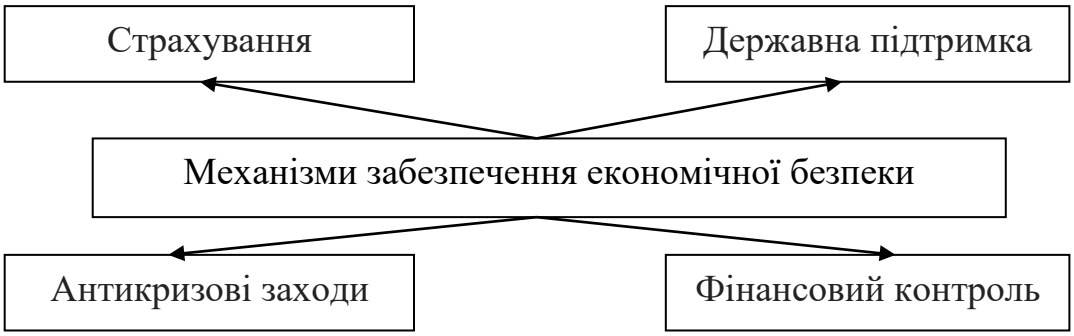

Рисунок 7.2 – Механізми забезпечення економічної безпеки

Диверсифікація ринків є важливим механізмом зниження ризиків у зовнішньоекономічній діяльності. Розширення географії постачальників дозволяє компаніям уникнути залежності від одного джерела сировини. Диверсифікація споживачів допомагає уникнути фінансових втрат у разі зниження попиту на одному ринку.

Розвиток міжнародної співпраці сприяє підвищенню економічної безпеки. Участь у міжнародних фінансових організаціях дозволяє країнам отримувати фінансову підтримку у разі криз. Спільні економічні проєкти з іншими державами сприяють зміцненню фінансової стабільності.

Запровадження цифрових технологій у фінансовому секторі допомагає підвищити ефективність управління ризиками. Використання блокчейн-технологій сприяє прозорості фінансових операцій. Автоматизовані системи аналізу ризиків допомагають компаніям приймати обґрунтовані фінансові рішення.

Освіта та підвищення фінансової грамотності відіграють важливу роль у забезпеченні економічної безпеки. Навчання підприємців методам управління фінансовими ризиками допомагає їм уникати помилок у зовнішньоекономічній діяльності. Підготовка фахівців у сфері міжнародних фінансів сприяє ефективному функціонуванню фінансової системи.

Розробка ефективної правової бази є важливим інструментом забезпечення економічної безпеки. Законодавче регулювання зовнішньоекономічної діяльності дозволяє запобігати фінансовим порушенням. Введення жорсткіших вимог до банків та фінансових установ знижує ризики фінансових махінацій.

Постійний моніторинг світових економічних тенденцій допомагає

передбачати можливі загрози та розробляти ефективні заходи реагування. Аналіз змін у глобальних фінансових ринках дозволяє компаніям адаптувати свої стратегії. Вивчення досвіду інших країн допомагає розробляти ефективні моделі забезпечення економічної безпеки.

Застосування комплексного підходу до забезпечення економічної безпеки дозволяє досягти стабільності у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності. Поєднання фінансових, державних та антикризових заходів сприяє зниженню ризиків та поліпшенню умов для міжнародної торгівлі.

4. Роль державних і міжнародних органів у забезпеченні економічної безпеки

Державні органи відіграють ключову роль у формуванні економічної політики та забезпеченні стабільності фінансової системи країни. Центральний банк здійснює моніторинг валютного ринку, що дозволяє своєчасно реагувати на коливання курсу національної валюти. Він регулює кредитну політику, забезпечуючи баланс між доступністю кредитних ресурсів і запобіганням надмірного кредитування. Міністерство фінансів формує податкову політику, спрямовану на стимулювання економічного зростання.

Таблиця 7.2 – Роль органів у забезпеченні економічної безпеки

Рівень	Організація	Функції
Національний	Центральний банк	Валютна стабільність, контроль фінансових ризиків
Національний	Міністерство фінансів	Оподаткування, бюджетна політика
Міжнародний	МВФ	Кредитування країн, антикризові програми
Міжнародний	FATF	Протидія фінансовим злочинам

Державне фінансування стратегічних проєктів підтримує розвиток ключових галузей економіки. Антимонопольні органи контролюють ринок, запобігаючи концентрації капіталу та зловживанню ринковою владою. Така діяльність сприяє створенню здорової конкуренції та захисту прав споживачів. Державні установи активно впроваджують заходи з протидії фінансовим злочинам.

Моніторинг трансакцій допомагає виявляти підозрілі операції та запобігати відмиванню грошей. Законодавчі ініціативи спрямовані на створення сприятливого середовища для зовнішньоекономічної діяльності. Національні органи співпрацюють із міжнародними структурами для підвищення прозорості фінансових операцій.

Світова організація торгівлі встановлює стандарти, які забезпечують рівні умови для всіх учасників глобального ринку. Регулювання торговельних правил сприяє усуненню необґрунтованих бар’єрів у міжнародній торгівлі. Міжнародний валютний фонд надає країнам фінансову підтримку в умовах економічної нестабільності. Завдяки кредитним програмам МВФ країни можуть уникнути загострення фінансових криз.

Світовий банк інвестує в розвиток інфраструктури та модернізацію

виробництва, що сприяє економічному зростанню. Проєкти, що фінансуються Світовим банком, допомагають створювати нові робочі місця та підвищувати рівень життя населення. Міжнародна співпраця дозволяє країнам обмінюватися досвідом та впроваджувати найкращі практики в управлінні економічними ризиками. FATF розробляє рекомендації щодо запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. Ці норми забезпечують додатковий рівень безпеки у фінансовій сфері.

Обмін інформацією між національними органами та міжнародними структурами дозволяє своєчасно реагувати на глобальні фінансові загрози. Синхронізація економічної політики сприяє гармонізації дій на внутрішньому та міжнародному рівнях. Регулярний аналіз економічних показників допомагає прогнозувати можливі ризики.

Впровадження сучасних технологій дозволяє вдосконалювати системи моніторингу фінансових потоків. Системи аудиту забезпечують прозорість роботи фінансових установ і сприяють запобіганню шахрайству. Співпраця центрального банку з міністерством фінансів допомагає координувати заходи у сфері економічної безпеки. Міжнародні організації підтримують країни, надаючи їм технічну допомогу та консультації. Спільні проєкти сприяють інтеграції ринків та зміцненню фінансової стабільності.

Державна політика, орієнтована на підтримку зовнішньоекономічної діяльності, стимулює інвестиційну активність. Участь у міжнародних форумах дозволяє державним органам обговорювати виклики сучасної економіки. Всі ці заходи спрямовані на створення умов для стабільного та передбачуваного розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Загалом, синергія між національними та міжнародними органами є основою для забезпечення високого рівня економічної безпеки.

БАЗОВІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Економічна безпека – стан захищеності економічних інтересів підприємства або країни.

Фінансові ризики – загрози, пов’язані з фінансуванням зовнішньоекономічної діяльності.

Кредитний ризик – ризик неповернення позик і боргів.

Валютний ризик – загроза втрат через коливання валютних курсів.

Фінансова стійкість – здатність компанії витримувати економічні потрясіння.

Стратегія управління ризиками – комплекс заходів щодо мінімізації загроз.

Антикризове управління – заходи для подолання фінансових труднощів.

Офшорні зони – країни з пільговими податковими умовами.

Фінансова злочинність – незаконні дії у сфері фінансів (відмивання грошей, шахрайство).

Комплаєнс-контроль – система дотримання фінансових норм і законів.

ТЕСТИ

1. Яке поняття визначає захищеність національної економіки від внутрішніх і зовнішніх загроз у контексті зовнішньоекономічної діяльності?

a) економічна стабільність;
b) економічна безпека;
c) економічне зростання;
d) економічна незалежність.

2. Яка з нижчевказаних загроз є основною для економічної безпеки країни в контексті фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) дефіцит бюджету;
b) валютні спекуляції;
c) інфляція;
d) іноземні економічні санкції.

3. Який з указаних механізмів є основним для забезпечення економічної безпеки країни під час фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) валютне регулювання;
b) зниження податків на експорт;
c) державне субсидування підприємств;
d) запровадження безмитного режиму.

4. Яка роль державних органів у забезпеченні економічної безпеки фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) контроль за фінансовими потоками та інвестиціями;
b) надання субсидій для експортерів;
c) організація міжнародних виставок і ярмарків;
d) усі варіанти правильні.

5. Як міжнародні організації можуть сприяти забезпеченню економічної безпеки під час фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) надаючи кредити для розвитку інфраструктури;
b) здійснюючи контроль за виконанням міжнародних угод;
c) моніторячи стан економік країн-членів;
d) усі варіанти правильні.

6. Який з факторів є основним ризиком для економічної безпеки при фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності?

a) валютні коливання;
b) розмір державного боргу;
c) політична нестабільність;
d) рівень розвитку внутрішнього ринку.

7. Яка з указаних загроз найбільше впливає на економічну безпеку країни при залученні зовнішніх інвестицій?

a) надмірна залежність від іноземних кредитів;

b) скорочення кількості робочих місць;

c) зміна умов зовнішньоекономічної діяльності;

d) зниження податкових ставок.

8. Яким чином державні органи можуть забезпечити економічну безпеку в процесі фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) створенням сприятливих умов для розвитку експорту;

b) лібералізацією митної політики;

c) залученням прямих іноземних інвестицій;

d) забезпеченням захисту від зовнішніх фінансових загроз.

9. Яке із тверджень є правильним щодо механізмів економічної безпеки?

a) вони забезпечують захист національних інтересів у міжнародних економічних відносинах;

b) вони сприяють зниженню державних витрат на зовнішню політику;

c) вони дозволяють державам уникнути зовнішньої конкуренції;

d) вони обмежують розвиток приватного сектору.

10. Яка з функцій міжнародних організацій забезпечує економічну безпеку у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності?

a) надання фінансової допомоги для підтримки економічної стабільності;

b) організація митних перевірок;

c) контроль за зовнішніми боргами країн;

d) розробка економічних санкцій проти країн-порушників.

11. Як країни можуть захистити свою економічну безпеку при залученні іноземних інвестицій?

a) через створення національних фондів для підтримки інвестицій;

b) через впровадження обмежень на іноземні інвестиції;

c) через фінансування внутрішніх підприємств за рахунок іноземних кредитів;

d) через державні гарантії для інвесторів.

12. Яким чином валютні ризики можуть впливати на економічну безпеку фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) шляхом коливань валютних курсів, що може знижувати ефективність іноземних інвестицій;

b) через зниження рівня національного доходу;

c) через зростання заборгованості перед міжнародними фінансовими організаціями;

d) усі варіанти правильні.

13. Які заходи можуть бути вжиті для запобігання негативним наслідкам іноземних економічних санкцій?

a) диверсифікація економічних партнерів;
b) підвищення митних тарифів;
c) збільшення валютних резервів;
d) усі варіанти правильні.

14. Як зміна політичної ситуації в країні може вплинути на її економічну безпеку у зовнішньоекономічній діяльності?

a) може призвести до введення торгових санкцій або обмежень;
b) може полегшити залучення зовнішніх інвестицій;
c) може сприяти економічній стабільності;
d) усі варіанти правильні.

15. Які загрози можуть виникнути для економічної безпеки при глобалізації фінансових ринків?

a) зниження контролю за міжнародними фінансовими потоками;
b) посилення конкуренції на внутрішньому ринку;
c) зростання зовнішнього боргу;
d) усі варіанти правильні.

16. Як міжнародні фінансові організації можуть допомогти у забезпеченні економічної безпеки країни в умовах зовнішньоекономічної діяльності?

a) через надання позик для розвитку економіки;
b) через моніторинг фінансових потоків між країнами;
c) через сприяння економічним реформам;
d) усі варіанти правильні.

17. Яка з функцій держави полягає в забезпеченні економічної безпеки під час фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) формування торгової політики;
b) захист національної валюти;
c) регулювання зовнішніх боргів;
d) усі варіанти правильні.

18. Як внутрішня політика країни може впливати на її економічну безпеку у зовнішньоекономічній діяльності?

a) через стабільність національної валюти;
b) через сприяння експорту на міжнародні ринки;
c) через зміни в податковій політиці;
d) усі варіанти правильні.

19. Який механізм може бути використаний для запобігання економічним загрозам у зовнішньоекономічній діяльності?

a) державне регулювання торгових відносин;
b) встановлення міжнародних фінансових санкцій;
c) формування спеціальних фінансових резервів;
d) усі варіанти правильні.

20. Як зміна світових економічних умов може вплинути на економічну безпеку країни в контексті зовнішньоекономічної діяльності?
a) через посилення конкуренції на міжнародних ринках;
b) через зміни валютних курсів;
c) через зростання економічних санкцій;
d) усі варіанти правильні.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Компанія «ГлобалТрейд», яка активно займається зовнішньоекономічною діяльністю, планує розширити свою присутність на міжнародних ринках і укласти нові контракти з іноземними партнерами. Для цього компанія має намір отримати кредит для фінансування імпортних поставок сировини та інвестицій у розширення виробничих потужностей.

Вихідні дані:

- сума необхідного фінансування для закупівлі сировини та розширення виробництва – 5 000 000 грн;
- процентна ставка за кредитом – 8% річних;
- термін погашення кредиту – 3 роки;
- кредитування надається в іноземній валюті (долари США), курс 1 usd = 40 грн;
- компанія має постійний обсяг продажів на зовнішньому ринку в розмірі 1 000 000 usd на рік;
- прогнозований прибуток до виплати податків, відсотків та дивідендів – 500 000 usd на рік;
- прогнозовані позавиробничі витрати (митні платежі, логістика, страхування тощо) для кожної міжнародної угоди – 100 000 usd на рік;
- компанія має національний борг, який становить 1 000 000 грн, з відсотковою ставкою 10% річних.

Завдання:

1. Оцініть рівень економічної безпеки компанії «ГлобалТрейд» за допомогою фінансових показників. Визначте, чи здатна компанія виконати свої зобов'язання за зовнішніми та внутрішніми боргами.
2. Розрахуйте, яким чином коливання валютного курсу (наприклад, курс 1 USD = 43 грн) можуть вплинути на здатність компанії погасити кредит та здійснити виплати за іншими зобов'язаннями.
3. Як зміна умов кредитування (зниження процентної ставки, продовження терміну погашення) може поліпшити економічну безпеку компанії в умовах нестабільного валютного середовища?
4. Визначте, які заходи можна вжити для зменшення ризиків, пов'язаних

із фінансуванням зовнішньоекономічної діяльності, та забезпечення економічної безпеки компанії в умовах змінної кон'юнктури міжнародного ринку.

5. Як моніторинг та аналіз зовнішніх фінансових ризиків (зокрема валютних та кредитних) можуть сприяти забезпеченню економічної безпеки при реалізації ЗЕД?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке економічна безпека? Чому вона важлива в зовнішньоекономічній діяльності?
2. Як забезпечується фінансова безпека компанії?
3. Що таке комплаєнс і як його застосовують у зовнішньоекономічній діяльності?
4. У чому полягає роль антикризового управління?
5. Які переваги надає страхування ризиків для зовнішньоекономічної діяльності?
6. Що таке кібербезпека? Як вона впливає на діяльність підприємства?
7. Як проводиться аудит безпеки у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності?

Рекомендована література: основна: 3, 5- 6; додаткова: 3, 7, 9.

ТЕМА 8
ЕФЕКТИВНІСТЬ ФІНАНСУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: оволодіння методами оцінки ефективності фінансування зовнішньоекономічної діяльності; розгляд показників рентабельності, ліквідності, окупності інвестицій та оптимізації фінансових ресурсів для підвищення конкурентоспроможності підприємств у міжнародному середовищі.

Основні поняття: ефективність фінансування, рентабельність, ліквідність, окупність інвестицій (ROI), фінансовий аналіз, коефіцієнт фінансової незалежності, капіталовкладення, бюджетування, кредитне навантаження, операційний грошовий потік.

План

1. Ключові показники ефективності фінансування зовнішньоекономічної діяльності.
2. Оцінка фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності.
3. Методи підвищення ефективності фінансування.
4. Вплив економічних і політичних факторів на ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності.

1. Ключові показники ефективності фінансування зовнішньо-економічної діяльності

Ключові показники ефективності фінансування зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) дають змогу оцінити, наскільки успішно підприємство використовує фінансові ресурси у міжнародних операціях. Аналіз цих показників допомагає виявити слабкі місця, оптимізувати витрати та збільшити прибутковість компанії.

Одним із найважливіших показників є *рентабельність експорту та імпорту*. Вона показує, наскільки вигідною є зовнішньоекономічна діяльність підприємства. Якщо витрати на здійснення експортних чи імпортних операцій перевищують отримані доходи, це може свідчити про необхідність перегляду цінової політики, умов контрактів або постачальників.

Коефіцієнт фінансової стійкості відображає, наскільки підприємство може покривати свої зобов'язання власними коштами. Чим вищий цей показник, тим менший ризик фінансових труднощів у разі економічних коливань або змін на міжнародних ринках.

Не менш важливим є *коефіцієнт оборотності капіталу*, який визначає, як швидко компанія повертає вкладені кошти. Високий показник свідчить про ефективне використання ресурсів, тоді як низький – про затримку обороту фінансів, що може призвести до проблем із ліквідністю.

Кредитне навантаження оцінює частку боргових зобов'язань у структурі фінансування компанії. Оптимальне співвідношення власного та залученого капіталу дозволяє забезпечити стабільну діяльність без надмірних фінансових

ризиків.

Ще одним значущим фактором є *рівень валютних ризиків*. Оскільки міжнародна діяльність передбачає операції у різних валютах, зміни валютного курсу можуть суттєво впливати на прибутковість. Для зменшення ризиків компанії використовують валютне хеджування, диверсифікацію контрактів та оптимізацію фінансових резервів.

Диверсифікація ринків – це ще один важливий критерій ефективності ЗЕД. Підприємства, які працюють із різними країнами, менше залежать від економічної ситуації в окремих регіонах, що підвищує їхню стабільність та конкурентоспроможність.

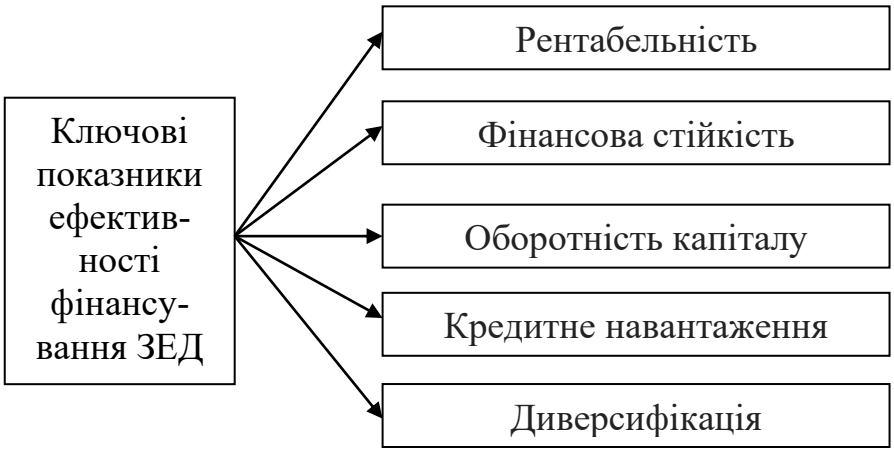

Рисунок 8.1 – Ключові показники ефективності фінансування ЗЕД

Окрім основних показників, до аналізу ефективності ЗЕД можуть залучатися й інші метрики, такі як *частка міжнародного прибутку в загальному доході компанії*, *тривалість фінансового циклу*, *рівень митних витрат* та *ефективність використання кредитних ресурсів*.

Для комплексної оцінки фінансування ЗЕД компанії використовують фінансовий аналіз, прогнозування ризиків, аудит та застосування спеціальних економічних моделей. Підприємства, які активно моніторять ці показники та адаптують свою стратегію, отримують конкурентні переваги та можуть стабільно розвивати свою діяльність на міжнародному ринку.

Таким чином, аналіз ключових показників ефективності фінансування ЗЕД допомагає підприємствам визначити, наскільки раціонально вони використовують фінансові ресурси, та дає змогу вчасно реагувати на економічні зміни.

2. Оцінка фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності

Оцінка фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) дозволяє підприємствам і країнам визначити ефективність своїх міжнародних операцій, оптимізувати використання ресурсів та мінімізувати ризики. Вона включає аналіз доходів, витрат, фінансової стійкості та прибутковості зовнішньоторговельних операцій.

Одним із ключових аспектів є *аналіз прибутковості*. Він включає оцінку

доходів, отриманих від експорту товарів та послуг, а також прибутковість імпорту, якщо товари чи сировина використовуються для подальшого виробництва. Важливим показником тут є *валова та чиста рентабельність* міжнародних операцій.

Наступним аспектом є *оцінка фінансових ризиків*. У зовнішньоекономічній діяльності ризики можуть бути пов'язані з нестабільністю валютного курсу, можливими затримками платежів від іноземних партнерів, змінами у міжнародному законодавстві та санкціями. Для цього проводиться аналіз валютних коливань, політичних загроз і фінансових ризиків партнерів.

Оцінка ефективності фінансування ЗЕД також базується на *порівнянні витрат і доходів*. Важливо оцінювати не лише безпосередню прибутковість операцій, а й супутні витрати, такі як логістичні, страхові, податкові та митні збори. Наприклад, низька вартість товару може бути нівельована високими витратами на його транспортування чи зберігання.

Рентабельність операцій відіграє важливу роль у загальній оцінці фінансових результатів. Вона визначає, наскільки ефективно компанія використовує вкладені ресурси у зовнішньоекономічну діяльність. Рентабельність аналізується як у розрізі окремих контрактів, так і за підсумками певного періоду.

Окремо варто розглянути *оборотність капіталу у ЗЕД*. Чим швидше повертаються інвестиції, тим менші фінансові ризики для компанії. Висока оборотність свідчить про ефективне використання ресурсів, тоді як повільне повернення вкладених коштів може сигналізувати про проблеми з ліквідністю.

До фінансової оцінки також входить *стратегічний аналіз*. Він допомагає визначити потенціал підприємства на міжнародних ринках, оцінити конкурентоспроможність і сформувати плани щодо подальшого розвитку.

У процесі оцінки фінансових результатів важливо використовувати *динамічний аналіз*, який дозволяє порівнювати результати за різні періоди. Це дає змогу оцінити вплив зовнішніх факторів, таких як зміна митних тарифів, коливання валютних курсів чи економічні кризи.

Ще одним критерієм є *структурний аналіз доходів та витрат*. Він допомагає зрозуміти, які сегменти зовнішньоекономічної діяльності є найбільш прибутковими, а які вимагають оптимізації чи скорочення витрат.

Таблиця 8.1 – Основні показники оцінки фінансових результатів ЗЕД

Показник	Метод оцінки	Значення
Прибутковість експорту	Співвідношення доходів і витрат	Визначає дохідність операцій
Валютні ризики	Аналіз коливань валютного курсу	Допомагає прогнозувати втрати
Рентабельність контрактів	Порівняння прибутку та інвестицій	Вказує на ефективність угод
Оборотність капіталу	Час повернення вкладених коштів	Оцінює фінансову ефективність

Окрім того, оцінка фінансових результатів включає *моніторинг дебіторської та кредиторської заборгованості*. Високий рівень заборгованості може свідчити про проблеми з ліквідністю та фінансову нестійкість.

Важливим індикатором є *співвідношення власного та позикового капіталу* у фінансуванні ЗЕД. Висока залежність від зовнішніх кредитів може збільшувати фінансові ризики, особливо в умовах нестабільного валютного курсу.

Ще одним важливим показником є *ефективність використання державної підтримки у ЗЕД*. Це може включати експортне кредитування, податкові пільги, дотації або спеціальні програми стимулювання експорту.

Для комплексної оцінки фінансових результатів використовуються *порівняльні показники* – наприклад, співвідношення дохідності зовнішньоекономічної діяльності з аналогічними підприємствами у галузі. Це допомагає визначити конкурентні переваги або слабкі сторони компанії.

Ефективність ЗЕД можна оцінювати через *рівень інтеграції на міжнародних ринках*. Підприємства, які мають диверсифіковані ринки збуту, зазвичай демонструють кращі фінансові результати.

Важливим фактором є *доступ до інвестиційних ресурсів*. Компанії, які мають доступ до міжнародних кредитних та інвестиційних ринків, можуть фінансувати свою діяльність на більш вигідних умовах.

В оцінці фінансових результатів важливу роль відіграють *податкові фактори*. Надмірне оподаткування експорту або імпорту може негативно впливати на кінцевий фінансовий результат.

Щоб покращити результати фінансування ЗЕД, підприємства застосовують *фінансове планування та прогнозування*. Це дозволяє мінімізувати ризики, пов’язані з валютними коливаннями, змінами попиту та цін на міжнародних ринках.

Оцінка фінансових результатів також включає *аналіз собівартості продукції*. Компанії, які можуть ефективно контролювати витрати, мають конкурентну перевагу на міжнародних ринках.

Одним із важливих фінансових показників є *прибутковість на одного працівника у ЗЕД*. Це співвідношення доходу, отриманого від міжнародних операцій, до кількості працівників, залучених у цей процес.

Для комплексної оцінки варто враховувати *динаміку змін фінансових показників*. Якщо прибутковість ЗЕД має позитивну тенденцію, це свідчить про ефективне управління фінансовими ресурсами.

Таким чином, оцінка фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності дозволяє підприємствам розробляти стратегії розвитку, підвищувати ефективність операцій та мінімізувати ризики.

3. Методи підвищення ефективності фінансування

Підвищення ефективності фінансування зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) є важливим завданням для підприємств, які прагнуть мінімізувати ризики та забезпечити стабільний фінансовий розвиток. Оптимізація фінансування дозволяє знизити витрати, підвищити рентабельність і забезпечити більшу

стійкість компанії в умовах змін глобальної економіки.

Одним із найважливіших методів є *валютне хеджування*. Коливання валютних курсів можуть суттєво впливати на прибутковість зовнішньоекономічних операцій. Для зниження валютних ризиків компанії використовують форвардні контракти, валютні опціони та інші фінансові інструменти.

Оптимізація витрат є ще одним ефективним підходом. Вона включає зниження логістичних витрат, вибір оптимальних маршрутів транспортування, використання податкових пільг та зниження витрат на фінансові послуги, такі як банківські перекази та кредитування.

Розширення ринків збуту дозволяє зменшити залежність від одного або кількох партнерів. Диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності допомагає знизити ризики, пов'язані з економічною нестабільністю в окремих країнах, торговельними обмеженнями та санкціями.

Підвищення якості фінансового планування сприяє кращому управлінню фінансовими ресурсами. Точне прогнозування доходів і витрат дозволяє підприємству планувати свої фінансові потоки, запобігати касовим розривам і уникати нестачі обігових коштів.

Автоматизація фінансового обліку значно підвищує ефективність управління фінансами. Використання сучасних ERP-систем допомагає зменшити кількість помилок, прискорити обробку фінансових операцій і полегшити аналіз фінансового стану компанії.

Залучення міжнародних грантів та інвестицій є дієвим способом фінансування зовнішньоекономічної діяльності. Багато міжнародних організацій пропонують програми підтримки експортерів, які можуть допомогти підприємствам розширити свої можливості на міжнародних ринках.

Ще одним важливим методом є *оптимізація податкового навантаження*. Використання спеціальних економічних зон, пільгових режимів оподаткування або міжнародних угод про уникнення подвійного оподаткування дозволяє зменшити податкові витрати.

Факторинг та форфейтинг допомагають підприємствам отримати фінансування без необхідності залучати кредити. Це особливо важливо для компаній, які працюють на умовах відстроченого платежу та хочуть мінімізувати ризики неплатежів.

Використання кредитних інструментів з низькими відсотковими ставками дозволяє зменшити фінансове навантаження на підприємство. Державні програми підтримки експортерів, міжнародні фінансові організації та банки можуть пропонувати вигідні умови кредитування для розвитку ЗЕД.

Застосування аутсорсингу для окремих фінансових функцій може сприяти підвищенню ефективності фінансового управління. Наприклад, залучення спеціалізованих компаній для обліку, аудиту або управління ризиками дозволяє зменшити витрати та покращити якість фінансового аналізу.

Оптимізація запасів також є важливим елементом ефективного

фінансування ЗЕД. Зменшення надлишкових товарних запасів допомагає знизити витрати на зберігання та покращити ліквідність підприємства.

Забезпечення фінансової прозорості сприяє підвищенню довіри з боку інвесторів та партнерів. Використання міжнародних стандартів бухгалтерського обліку дозволяє підприємствам легше залучати фінансування та знаходити нових партнерів.

Зниження дебіторської заборгованості допомагає покращити фінансовий стан підприємства. Використання ефективної політики управління дебіторською заборгованістю дозволяє мінімізувати ризики неплатежів та покращити оборотність капіталу.

Моніторинг макроекономічних показників дозволяє прогнозувати зміни у фінансових умовах міжнародних ринків і своєчасно адаптувати стратегію фінансування.

Розвиток партнерських відносин з міжнародними фінансовими організаціями може забезпечити додаткові можливості для фінансування, включаючи доступ до міжнародних програм підтримки бізнесу.

Рисунок 8.2 – Методи підвищення ефективності фінансування ЗЕД

Таким чином, ефективне фінансування зовнішньоекономічної діяльності потребує комплексного підходу, що включає використання сучасних фінансових інструментів, оптимізацію витрат, автоматизацію процесів та стратегічне планування.

4. Вплив економічних і політичних факторів на ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності

Економічні та політичні фактори можуть суттєво вплинути на ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності. Наприклад, макроекономічні показники, такі як рівень інфляції, зростання ВВП та безробіття, безпосередньо впливають на купівельну спроможність населення та інвестиційну привабливість країни. Якщо інфляція в країні висока, це може привести до знецінення національної валюти, що, в свою чергу, негативно

впливає на фінансування ЗЕД. Зростання ВВП, навпаки, свідчить про стабільний економічний розвиток і підвищує довіру до країни серед інвесторів.

Валютна політика є одним із головних економічних факторів, що безпосередньо впливає на фінансування ЗЕД. Коливання валютних курсів може як збільшити, так і зменшити витрати на експортно-імпортні операції. Наприклад, девальвація національної валюти може зробити експорт дешевшим і збільшити його обсяги, але водночас збільшить вартість імпорту.

Політична стабільність є важливим аспектом для здійснення міжнародних операцій. Наявність санкцій, торговельних воєн або політичних криз може обмежити доступ до ринків та фінансування, а також підвищити ризики для підприємств, що займаються ЗЕД. Для компаній, які працюють на нестабільних ринках, політичний фактор є одним із найбільших ризиків, оскільки непередбачувані зміни в уряді або міжнародні санкції можуть різко змінити умови ведення бізнесу.

Регуляторне середовище визначає, наскільки легко чи важко підприємства можуть здійснювати зовнішньоекономічну діяльність. Зміни в законодавстві, які регулюють міжнародну торгівлю та інвестиції, можуть значно спростити або ускладнити процес фінансування ЗЕД. Наприклад, підписання угоди про вільну торгівлю може створити сприятливі умови для бізнесу, спрощуючи митні процедури та знижуючи тарифні обмеження.

Таблиця 8.2 – Вплив економічних і політичних факторів на фінансування зовнішньоекономічної діяльності

Фактор	Вплив на фінансування зовнішньоекономічної діяльності	Приклад
Валютна політика	Коливання курсів впливає на ціноутворення	Девальвація національної валюти
Політичні ризики	Санкції та торговельні війни можуть обмежити ринки	Санкції проти окремих держав
Податкова політика	Пільги сприяють розвитку, а високі податки – навпаки	Зменшення податків для експортерів
Регуляторне середовище	Нові закони можуть ускладнити чи спростити діяльність	Угода про вільну торгівлю

Податковий режим відіграє важливу роль у розвитку ЗЕД, оскільки високі податки на імпорт або експорт можуть суттєво знизити рентабельність зовнішньоекономічних операцій. З іншого боку, податкові пільги для експортерів можуть стимулювати розвиток ЗЕД та сприяти залученню додаткових фінансових ресурсів. Наприклад, зменшення податків для компаній, що займаються експортом, може зробити їх більш конкурентоспроможними на міжнародних ринках.

Світові економічні тенденції також мають великий вплив на

фінансування ЗЕД. Глобальні фінансові кризи можуть значно обмежити доступ до кредитних ресурсів і знизити рівень міжнародної торгівлі. Зміни в структурі світових ринків, такі як перерозподіл економічної влади між країнами, можуть змусити підприємства адаптувати свою стратегію фінансування і перенаправити свої інвестиції на більш перспективні ринки.

Усі ці фактори можуть взаємодіяти і підсилювати один одного, змінюючи загальні умови для фінансування ЗЕД. Наприклад, політична нестабільність може привести до зростання валютних ризиків, що ускладнить фінансування зовнішньоекономічної діяльності. Водночас стабільна податкова політика та сприятливе регуляторне середовище можуть допомогти підприємствам знизити ризики та полегшити доступ до фінансування.

Підприємства повинні постійно відслідковувати ці фактори та адаптувати свої фінансові стратегії відповідно до змін на макроекономічному та політичному рівнях. Оцінка політичних і економічних ризиків є важливим кроком у плануванні зовнішньоекономічної діяльності, оскільки своєчасне реагування на зміни дозволяє мінімізувати втрати та використовувати можливості.

Таким чином, ефективне фінансування ЗЕД вимагає постійного моніторингу і врахування економічних та політичних факторів, що можуть вплинути на результативність міжнародних операцій.

БАЗОВІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Ефективність фінансування – ступінь результативності використання фінансових ресурсів.

Рентабельність – показник прибутковості бізнесу.

Ліквідність – здатність компанії швидко перетворювати активи в гроші.

Окупність інвестицій (ROI) – співвідношення прибутку до вкладень.

Фінансовий аналіз – оцінка фінансового стану підприємства.

Коефіцієнт фінансової незалежності – частка власних коштів у загальному капіталі.

Капіталовкладення – витрати на розвиток бізнесу.

Бюджетування – процес планування фінансових ресурсів.

Кредитне навантаження – обсяг боргових зобов'язань компанії.

Операційний грошовий потік – кошти, що надходять від основної діяльності.

ТЕСТИ

1. Який з указаних показників є основним для оцінки ефективності фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) рівень державного боргу;

b) обсяг іноземних інвестицій;

c) рентабельність зовнішньоекономічної діяльності;

d) темпи економічного зростання.

2. Яким чином можна оцінити фінансові результати зовнішньоекономічної діяльності?

a) через аналіз чистого прибутку від зовнішньоекономічної діяльності;
b) через аналіз валютних резервів країни;
c) через аналіз змін у державному бюджеті;
d) через аналіз економічного зростання країни.

3. Який з указаних методів є найбільш ефективним для підвищення ефективності фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) скорочення податків на експорт;
b) збільшення кількості зовнішніх інвестицій;
c) диверсифікація джерел фінансування;
d) лібералізація митної політики.

4. Який з факторів має найбільший вплив на ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) валютні коливання;
b) інфляція в країні-імпортері;
c) політична стабільність;
d) рівень зайнятості в країні.

5. Як економічні фактори впливають на ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) через зміни валютних курсів;
b) через державне регулювання внутрішнього ринку;
c) через зміну рівня інфляції;
d) через зростання рівня бідності.

6. Як політичні фактори можуть вплинути на ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) через міжнародні санкції;
b) через стабільність урядів;
c) через зміну торгових відносин;
d) усі варіанти правильні.

7. Яка зі стратегій є найбільш ефективною для підвищення ефективності фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) оптимізація кредитної політики;
b) зниження податків на іноземні інвестиції;
c) зниження митних зборів для імпортерів;
d) залучення більше іноземних інвестицій.

8. Як на ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності можуть вплинути зміни в зовнішньоекономічному середовищі?

a) через зменшення попиту на експортовані товари;

b) через зміну умов міжнародної торгівлі;
c) через зміни в міжнародних відносинах;
d) усі варіанти правильні.

9. Які з указаних показників можуть бути використані для оцінки ефективності фінансування зовнішньоекономічної діяльності?
a) обсяг валютних резервів;
b) рентабельність експорту;
c) обсяг зовнішніх інвестицій;
d) усі варіанти правильні.

10. Який з указаних інструментів може допомогти підвищити ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності?
a) державне фінансування зовнішньоекономічних проєктів;
b) використання механізмів зовнішнього боргу;
c) залучення прямих іноземних інвестицій;
d) усі варіанти правильні.

11. Як змінення валютних курсів впливає на ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності?
a) це може підвищити витрати на імпорт;
b) це може збільшити доходи від експорту;
c) це може зменшити зовнішній борг;
d) усі варіанти правильні.

12. Який з указаних показників є основним для аналізу ефективності фінансування зовнішньоекономічної діяльності?
a) рівень зовнішнього боргу;
b) рівень безробіття;
c) обсяг імпорту;
d) рівень податкових надходжень.

13. Як рівень інфляції впливає на ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності?
a) зменшує купівельну спроможність населення;
b) збільшує витрати на зовнішні позики;
c) знижує конкурентоспроможність на міжнародних ринках;
d) усі варіанти правильні.

14. Як оцінка фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності допомагає підвищити її ефективність?
a) дозволяє аналізувати рентабельність;
b) сприяє виявленню слабких місць у фінансуванні;
c) дає можливість приймати обґрунтовані фінансові рішення;
d) усі варіанти правильні.

15. Як державні органи можуть підвищити ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) через введення стимулюючих податкових пільг для експортерів;

b) через надання субсидій для іноземних інвесторів;

c) через оптимізацію митної політики;

d) усі варіанти правильні.

16. Як зміна міжнародних цін на сировину може вплинути на ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) через вплив на вартість імпорту;

b) через зміни доходів від експорту;

c) через збільшення витрат на виробництво товарів;

d) усі варіанти правильні.

17. Які з указаних факторів можуть знижувати ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) високий рівень державного боргу;

b) політична нестабільність;

c) зниження рівня іноземних інвестицій;

d) усі варіанти правильні.

18. Як зміни у зовнішній політиці можуть вплинути на ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) через вплив на міжнародні економічні санкції;

b) через зміну митних тарифів;

c) через зміни в торгових угодах;

d) усі варіанти правильні.

19. Які методи можуть бути застосовані для підвищення ефективності фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) скорочення державних витрат на зовнішні проєкти;

b) використання іноземних кредитів для розвитку інфраструктури;

c) залучення міжнародних фінансових організацій для рефінансування;

d) усі варіанти правильні.

20. Як співпраця з міжнародними фінансовими організаціями може підвищити ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності?

a) через надання пільгових кредитів;

b) через сприяння у виконанні економічних реформ;

c) через проведення консультацій з економічних питань;

d) усі варіанти правильні.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Компанія «ІнтерТех» планує розширити свою діяльність на міжнародних ринках та здійснити інвестиції в закупівлю нових технологій для виробництва продукції, яка має попит на зовнішньому ринку. Для цього підприємство розглядає два варіанти фінансування своєї зовнішньоекономічної діяльності.

Варіант 1. Кредитування через національний банк.

Компанія отримує кредит на суму 4 000 000 грн під 10% річних, термін погашення – 2 роки. Процентна ставка фіксована, погашення кредиту здійснюється рівними квартальними внесками. Курс гривні до долара на момент укладання контракту – 1 USD = 40 грн.

Варіант 2. Інвестування через міжнародний банк.

Компанія отримує кредит в іноземній валюті (долари США) на суму 150000 USD з річною процентною ставкою 6%. Термін погашення – 3 роки. Погашення кредиту відбувається рівними піврічними внесками. Курс гривні до долара на момент укладання контракту – 1 USD = 40 грн.

Вихідні дані:

- Прогнозований обсяг експорту продукції на зовнішній ринок становить 500 000 USD на рік.
- Прогнозований чистий прибуток компанії від зовнішньоекономічної діяльності (після сплати податків) – 60 000 USD на рік.
- Позавиробничі витрати на експорт (митні платежі, транспортні витрати, страхування) складають 15 000 USD на рік.

Завдання:

1. Розрахуйте загальні витрати компанії на фінансування зовнішньоекономічної діяльності для обох варіантів. Визначте, який варіант є більш вигідним з точки зору витрат на фінансування.
2. Оцініть вплив коливань валютного курсу (наприклад, курс 1 USD = 42 грн) на ефективність фінансування у варіанті з міжнародним кредитом.
3. Розрахуйте ефективність використання кредиту на прикладі варіанту 1, враховуючи витрати на погашення кредиту та прогнозований прибуток. Визначте, чи зможе компанія покрити всі свої зобов'язання з урахуванням прогнозованого прибутку.
4. Як зміна процентної ставки або терміну погашення вплине на фінансову ефективність для кожного варіанту? Як це може позначитися на стійкості компанії при веденні зовнішньоекономічної діяльності?
5. Які фактори необхідно врахувати компанії для максимізації ефективності фінансування зовнішньоекономічної діяльності, зокрема в умовах змінної валютної ситуації та коливань ринку?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке ефективність фінансування зовнішньоекономічної діяльності?
2. Як обчислюється рентабельність і навіщо вона потрібна?
3. У чому полягає значення фінансової стійкості у зовнішньоекономічній

діяльності?

4. Як оцінюється окупність інвестицій (ROI)?

5. Що таке валютні ризики? Як їх можна уникнути?

6. Які інструменти фінансового аналізу застосовуються у зовнішньо-економічній діяльності?

7. Які заходи підвищують ефективність фінансування зовнішньо-економічної діяльності?

Рекомендована література: основна: 2, 4, 7; додаткова: 1, 4, 6.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ватаманюк-Зелінська У. З., Ситник Н. С., Стасишин А. В., Круглякова В. В. Бюджетний менеджмент : навч. посіб. Львів : Магнолія, 2021. 511 с. URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi81/0061509.pdf

2. Григорова-Беренда Л. І., Шуба М. В. Теорія і практика зовнішньої торгівлі : навч. посіб. 2-ге вид., випр., перероб. і доп. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2023. 136 с. URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi73/0053748.pdf

3. Тищенко В. Ф., Остапенко В. М. Основи зовнішньоекономічної діяльності та митної справи : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. 193 с. URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0052011.pdf.

4. Фінанси зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / Н. С. Ситник , А. В. Стасишин, В. Я. Дубик та ін.; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : Видавництво «Апріорі», 2019. 460 с.

5. Фінанси суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності : практикум для студентів усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня / уклад. С. І. Стахорська. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 43 с.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємств : навч.-метод. комплекс / уклад.: А. Р. Дунська, К. О. Кузнєцова. Київ : КПІ ім. І. Сікорського, 2022. 90 с. URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi81/0061234.pdf

2. Менеджмент міжнародного бізнесу в умовах Індустрії 4.0 : колективна монографія / за заг. ред. Д. Т. Бікулова, О. М. Олійника. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 424 с.

3. Сучасні вектори розвитку менеджменту міжнародного бізнесу : колективна монографія / за заг. ред. Д. Т. Бікулова, О. М. Олійника. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. 446 с.

4. Сучасні концепції бізнес-адміністрування : колективна монографія / за заг. ред. Д. Т. Бікулова, О. М. Олійника. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2022. 352 с.

5. Управління фінансово-економічною безпекою держави та шляхи запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам : колективна монографія / А. В. Балабаниць, О. І. Гапонюк, М. О. Горбашевська та ін. Маріуполь, 2020. 223 с. URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi79/0059439.pdf

6. Фінанси зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / авт. кол.: Н. С. Ситник, А. В. Стасишин, В. Я. Дубік та ін.; заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : Апріорі, 2019. 460 с. URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi81/0061555.pdf.

Додаткова:

1. Бюджетний менеджмент : практикум / уклад.: О. М. Грубляк, Н. Я. Сокровольська. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2023. 218 с. URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi75/0056142.pdf

2. Власюк Т. О. Забезпечення зовнішньоторговельної безпеки України на товарних ринках : монографія. Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2020. 468 с.

3. Герчаківський С. Д., Сіляр В. В. Фіскальне регулювання зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. Тернопіль : МОНУ, 2020. 250 с. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi70/0050888.pdf

4. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності : підручник. 5-те вид., перероб. та доп. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. 410 с. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi66/0048963.pdf

5. Дугієнко Н. О. Основи зовнішньоекономічної діяльності підприємства : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 140 с. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/metodychky/2022/10/0049133.doc

6. Зовнішньоекономічна діяльність : навч. посіб. / за ред. Ю. Г. Козака. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : ЦУЛ, 2019. 292 с. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi66/0048946.pdf

7. Основи зовнішньоекономічної діяльності : конспект лекцій / уклад.

С. О. Полковниченко. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. 151 с. URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi77/0057109.pdf

8. Сухарева К. В., Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М. Бюджетний процес та казначейська справа : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 101 с. URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi75/

9. Щебликіна І. О., Герасимова В. О. Бюджетна система : метод. рек. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 104 с. URL: http://files.znu.edu.ua/files/metodychky/2024/03/0056268.docx

Навчальне видання

(*українською мовою*)

Маказан Євгенія Василівна
Бікулов Дамір Тагірович
Протас Антом Михайлович
Олійник Олександр Миколайович
Маркова Світлана Вікторівна
Головань Ольга Олексіївна

ФІНАНСУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АНАЛІЗ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Навчальний посібник
для здобувачів ступеня вищої освіти магістра
спеціальності «Менеджмент»
освітньо-професійної програми
«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

Рецензент *К. В. Петрова*

Відповідальний за випуск *Д. Т. Бікулов*

Коректор *О. О. Головань*